

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РУХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Виконала:

студентка II курсу, 22-М групи
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Чеботар Вікторія Сергіївна

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної та початкової
освіти

Кошель Анна Павлівна

Роботу подано до розгляду « ___ » _____ 2022 року.

Студентка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри дошкільної та початкової освіти протокол № _____ від « ___ » _____ 2022 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У РУХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	10
1.1. Аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми розвитку творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності	10
1.2. Особливості організації рухової діяльності дітей в умовах закладів дошкільної освіти	20
1.3. Основні підходи до процесу розвитку творчості дошкільників у руховій діяльності.....	36
Висновки до розділу 1.....	47
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ 5- 6 РОКІВ У РУХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ. 48	48
2.1. Обґрунтування критеріїв і показників розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку у руховій діяльності.....	48
2.2. Визначення педагогічних умов розвитку творчості старших дошкільників у руховій діяльності в закладі дошкільної освіти.....	54
2.3. Організація, проведення і аналіз дослідно-експериментальної роботи.....	62
Висновки до розділу 2.....	68
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	73
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Актуальність. У сучасних умовах кардинальних змін в українському суспільстві пов'язаних з військовою агресією росії, протиепідемічних заходів пов'язаних з COVID-19 виняткового значення набуло питання збереження фізичного, психічного, духовного здоров'я особистості. Одним з дієвих механізмів який дозволяє зберегти і відновити частково втрачене здоров'я залишається творчість. Становлення творчої особистості, винайдення та розвиток її здібностей, організації такого навчання, яке стало б основою для вирішення проблеми розвитку креативності як важливої якості для соціалізації в умовах сьогодення.

Державна політика щодо питання збереження здоров'я дошкільників і пошук нових більш ефективних умов, форм, засобів, методів та моделей організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти (далі ЗДО) України, спрямованих на гармонізацію, активного, творчого та індивідуального розвитку дітей підтверджується в низці державних документів, зокрема в Законі України «Про дошкільну освіту» (2017), оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти в (далі БКДО) (2021), «Про охорону дитинства» (2001), Національній доктрині розвитку освіти (2002), Указі президента Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016) Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти та інших нормативних актах Міністерства освіти і науки України (далі МОН України), що регламентують діяльність закладів освіти в напрямку поліпшення якості життя, зміцнення творчого потенціалу, збереження генофонду українського народу.

Всебічний і гармонійний розвиток дітей дошкільного віку безпосередньо залежить від фізичного розвитку. Рухи впливають не лише на розвиток опорно-рухового апарату, а й активізують роботу кори головного мозку, яка впливає на центральну нервову систему (далі ЦНС) дитини, її

почуття. Учені встановили, що висока потреба в русі генетично закладена в людському організмі, обумовлена всім перебігом його еволюційного розвитку [1].

Вікові та індивідуальні особливості рухової активності дітей значною мірою визначаються як умовами організації діяльності, так і її характером та змістом. Особливо сенситивним періодом для контролю і організації рухової діяльності дітей дошкільного віку є 5-6 років, тобто старші вікові групи ЗДО.

У руховій діяльності закладені великі потенційні можливості творчого, художнього, морального потенціалу особистості про, що свідчать дослідження як вітчизняних так і зарубіжних авторів: психолого-педагогічних досліджень (Т. Бабюк, Г. Беленька, О. Богініч, О. Веннецька, Л. Волкова, Н. Денисенко, О. Запорожець, О. Кононко, К. Крутій, Л. Лохвицька, З. Плохій, Н. Семенова та ін.) та системи фізичного виховання підростаючого покоління (Т. Андрющенко, Г.Алямовська, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, М. Єфіменко, Л. Загородня, М. Зуболій, А. Кошель, В. Кошель, О. Курок, Н. Лісневська, С. Тітаренко, М. Рунова, Л. Омельченко, В. Оржеховська, Л. Сущенко, Ю. Шевченко, Б. Шиян та ін.).

П. Лесгафт вважав, що використання фізичних вправ дозволяє формувати у дитини працелюбність, самостійність у виконанні роботи, творче ставлення до справи. Довільність і осмислення рухів дозволяють успішно оволодівати навчальними навичками.

Розвиток творчості дітей у системі дошкільної освіти є однією з актуальних проблем. Соціальна значущість проблеми, об'єктивна потреба практики освітніх закладів дошкільної освіти у визначенні та реалізації педагогічної стратегії формування творчої особистості дошкільника зумовили необхідність більш детального вивчення проблеми розвитку рухової творчості з метою збереження унікальної самобутності дитини.

Аналіз значної кількості наукових досліджень дає підстави констатувати, що проблема розвитку рухової творчості була і є предметом дослідження багатьох учених, зокрема: основна сутнісна характеристика

творчості визначена у роботах О. Леонтьєва, О. Пономарьова, С. Рубінштейна, Б. Теплова та ін.; психолого-педагогічні положення про сутність дитячої творчості як необхідної умови розвитку особистості було розкрито у роботах Л. Виготського, Н. Ветлугіної, В. Давидова, Т. Комарової.

Творча гра найбільш повно формує особистість дитини, тому є важливим засобом виховання. У дошкільнят інтенсивно формується рухова уява – основа творчої, осмисленої моторики. Л. Горькова, Л. Обухова, вважають, що всі процеси внутрішнього світу дитини (задоволення, здивування, зосередження, творчий пошук тощо) можна виразити рухом. Пізнання світу через рух сприяє повноцінному розвитку дитини. Взаємодія різних рухів забезпечує розвиток мовлення, формує навички читання, письма, обчислення. Від розвитку моторики пальців рук залежать навички логічного мислення, його швидкість і результативність. Нерозвиненість моторної сфери дитини може ускладнювати спілкування з іншими людьми.

Рухова творчість впливає на моральну сферу діяльності людини. Повільність, незручність у рухах викликає глузування однолітків, породжує комплекс неповноцінності, невпевненість у своїх можливостях. Тому багатство і бідність рухів дитини є характеристикою його пізнавального розвитку, творчої уяви.

Проведений аналіз наукових досліджень з окресленої проблеми підтвердив недостатній рівень розробок з розвитку рухової творчості. Водночас існують науково-методичні публікації, в яких модель формування рухової активності містить організацію розвивального середовища та розвивальної взаємодії дитини з дорослими й однолітками в парадигмі особистісно-орієнтованої дидактики (І. Большакова, Е. Колідзей, Г. Позднякова). Це дозволяє формувати суб'єктивну позицію дошкільника (яка інтегрує інтерес до рухів, вибіркоче ставлення до різних видів рухової діяльності, самостійність, творчість), у розвитку та становленні особистості. Однак, незважаючи на увагу дослідників до проблеми особистісного розвитку дитини в руховій діяльності, багато її напрямів залишаються

недостатньо розробленими, зокрема вплив рухливих ігор на розвиток рухової творчості дошкільників.

Наразі в педагогічній практиці наявна низка суперечностей між:

- традиційним характером освітнього процесу в ЗДО, який спрямований на формування основних компетенцій, з одного боку, та необхідністю розвитку творчого потенціалу особистості дитини – з іншого.

- об'єктивною потребою суспільства в здоровій і творчій особистості дитини, з одного боку, і відсутністю науково-обґрунтованих педагогічних умов організації процесу розвитку рухової творчості дітей – з іншого.

Соціальна значущість даної проблеми, об'єктивна потреба у визначенні та реалізації педагогічної стратегії щодо формування творчої особистості дошкільника в умовах освітнього процесу ЗДО зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи: «Педагогічні умови розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку у руховій діяльності».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови розвитку творчості у дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз наукової і методичної літератури фахівців різних галузей науки з проблеми розвитку творчості у дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності.

2. Розкрити структурні компоненти, критерії, показники та охарактеризувати рівні розвитку творчості у дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності у закладі дошкільної освіти.

3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов розвитку творчості у дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності.

Об'єкт дослідження – фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку творчості у дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності.

Теоретичні засади дослідження становлять наукові роботи в галузі вітчизняних і зарубіжних авторів різних галузей науки психологів і педагогів з проблем дитячої гри (Д. Ельконін, О. Леонтьєв, О. Запорожець, М. Поддьяков та ін.); концепції творчого та інтелектуального розвитку дитини в руховій діяльності (Л. Глазиріна); концепції з проблем виховання граціозності і виразності рухів дитини (В. Горіневський, Ю. Аркін, М. Метлов та ін.); теорії й практики виховання, навчання дітей дошкільного віку на засадах здорового способу життя (Т. Бойченко, Е. Вільчковський, Г. Григоренко, Н. Денисенко, Т. Книш), системної природи здоров'я та здорового способу життя (М. Амосов, І. Брехман, Г. Воскобойнікова, Н. Гавриш, В. Горащука, С. Грищенко, А. Кошель, В. Кошель, О. Курок, А. Міненко, С. Петренко Л. Сущенко та ін.); значенні рухової активності в розвитку дошкільників (Е. Аркін, Л. Глазиріна, П. Лесгафт, О. Запорожець, М. Рунова, Д. Ельконін та ін.); положення програмних, державних документів зміст яких пов'язаний з розвитком рухової творчості дітей в закладах дошкільної освіти.

Відповідно до поставлених завдань було використано комплекс **методів дослідження:**

– теоретичні – аналіз, синтез та порівняння джерельної бази для з'ясування і узагальнення стану розробки проблеми розвитку рухової творчості у дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності в психолого-педагогічній, валеологічній, фаховій та методичній літературі вітчизняних та зарубіжних авторів;

– емпіричні – діагностичні (анкетування, інтерв'ювання, бесіди) педагогічний експеримент з метою визначення сучасного стану розвитку творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності;

– методи математичної обробки отриманих експериментальних даних – збір, математична обробка результатів дослідження, їхній якісний та

кількісний аналіз, відображення в табличних і графічних формах з метою фіксації й узагальнення та інтерпретації отриманих даних в результаті проведеної дослідно-експериментальної роботи.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що: визначено й обґрунтовано педагогічні умови розвитку творчості у дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності; розроблено критерії, показники та рівні розвитку рухової творчості у дітей 5-6 років.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробленні і впровадженні навчально-методичного посібника «Розвиток творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності» (додаток Е).

Матеріали дослідження можуть бути використані педагогічними працівниками закладів дошкільної освіти у освітньому процесі для збереження фізичного, психічного, духовного здоров'я особистості дитини, розвитку її творчого потенціалу і креативності як важливої якості всебічного і гармонійного розвитку.

Апробація результатів дослідження обговорено під час: II Міжнародної науково-практичної конференції «Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences», 22 жовтня 2021 року ГО «Європейська наукова платформа» (Вінниця, Україна) та ТОВ «International Centre Corporative Management» (Відень, Австрія) (додаток Ж).

Експериментальною базою дослідження був Комунальний заклад «Заклад дошкільної освіти № 26 Чернігівської міської ради.

Структура кваліфікаційної роботи обумовлена її змістом і складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загального висновку, списку використаних джерел і 5 додатків розміщених на 10 сторінках. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 71 сторінці і містить 4 таблиці, 2 рисунки, що обіймають 4 сторінки основного тексту. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 103 сторінки. Список використаних джерел налічує 140 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У РУХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми розвитку творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності.

Проблема творчості, як одна із найвагоміших у сфері самопізнання людини, завжди хвилювала суспільство, була предметом роздумів філософів, психолого-педагогічних наукових праць учених, мистецтвознавців, діячів культури.

Відомі мислителі Стародавньої Греції Аристотель і Платон стали основоположниками двох основних концепцій у дослідженні цієї проблеми: Платон (засновник концепції суб'єктивного у творчості) вважав, що джерелом творчості є натхнення, осяяння (інсайт), відзначаючи при цьому особливий стан творця – стан одержимості; Аристотель, автор іншої концепції, стверджував, що в основі будь-якого мистецтва лежить людська діяльність, у процесі якої створюється дещо принципово нове – те, чого немає у природі, вважаючи, що для досягнення творчих успіхів необхідно розвивати природні творчі здібності [46].

Вагомі наукові роздуми з проблеми творчості знаходимо у німецькій класичній філософії (І. Кант, Г. Гегель, Л. Фейєрбах та ін.). Так, І. Кант, наголошуючи на єдності свідомого й несвідомого, одним із перших помітив, що творчість притаманна кожному. Визнавши зв'язок розуму і процесу пізнання (самопізнання) навколишнього світу творчою особистістю, він наголошував, що уява і розум є головними здібностями генія [46].

Значний внесок у вивчення проблем творчості зробили представники філософської школи України: Г. Сковорода, П. Юркевич, І. Франко. Так, Г. Сковорода закликав до самоосвіти, самовдосконалення, створення сприятливих умов для розвитку творчих можливостей, акцентуючи значення

емоційного чинника в розвитку особистості. І. Франко зосередив свої дослідження на ролі свідомого й несвідомого у творчому процесі.

У гуманістичній вітчизняній та зарубіжній філософії розглядались уявлення про сутність особистості як абсолютної цінності, вільного творця самого себе (Г. Батищев, М. Бердяєв, В. Біблер, Е. Фромм та ін.).

Психологічні аспекти творчості розглядались у працях Д. Богоявленської, А. Брушлінського, Л. Виготського, О. Леонтєва, А. Маслоу, О. Матюшкіна, Г. Олпорта, Я. Пономарьова, С. Рубінштейна та інших учених [136]. Феномен цього поняття у психології трактується як:

– діяльність, психологічний процес створення нового в єдності з властивостями творчої особистості (інтелект, емоції, мотиви, потреби), які забезпечують її включення у цей процес (А. Брушлінський, Л. Виготський, В. Моляко, С. Рубінштейн та ін.);

– невід’ємна властивість матерії, механізм і основа розвитку суспільства, середовища і культури в цілому (Я. Пономарьов, А. Шумілін);

– процес сходження особистості до ідеального, реалізації свого внутрішнього «Я» (Р. Ассаджіолі та ін.), «вияв архетипів колективного несвідомого» (К. Юнг) та ін. [46].

Творчість – один з головних компонентів у розвитку особистості, який відрізняє людину від всіх живих істот. Це основний спосіб існування та вдосконалення людської особистості, який забезпечує їй життя та пристосування до змін навколишнього середовища, допомагає бути активним учасником та співавтором науково-технічного прогресу [46].

Педагоги стверджують, що дошкільний вік є базовим для розвитку творчих здібностей особи тому, що саме в цей період свого розвитку маленька людина починає усвідомлювати своє ставлення до навколишнього світу, пізнає себе, як його частинку. Дитина активно росте в своєму фізичному розвитку, і тому її рухова діяльність є прекрасним фундаментом для розвитку творчих здібностей та талантів підростаючої особистості.

Вчені-педагоги постійно досліджують природні закономірності розвитку рухової активності дошкільника та вплив на цей процес оточуючого середовища: науково-технічного прогресу, природної сфери, змін кліматичних умов і тому подібне. З урахуванням даних цих досліджень педагоги розробляють систему розвитку творчої активності дошкільнят.

Слід відмітити, що останнім часом, на жаль, спостерігається збільшення серед дошкільників такого явища, як різні форми відхилень у фізичному та психологічному їх розвитку (дизонтогенез). І ця проблема має бути поставлена на рівень державної політики в галузі освіти. Бо лише психічно та фізично здорова дитина може реалізувати закладений в неї творчий потенціал у дошкільному, потім шкільному навчанні, при здобутті професійної освіти, в трудовій діяльності та інших соціальних сферах. Тому завдання практичних педагогів полягає в розумінні ними всієї важливості формування з раннього дитинства у дітей значення здорового способу життя, потреби творчого ставлення до навчальної діяльності. Сучасні діти потребують нових підходів до організації фізкультурно-оздоровчого процесу в ЗДО, які б більшою мірою відповідали сучасному баченню зазначених проблем та шляхів їх розв'язання [66].

Фундамент творчої особистості закладається ще з раннього дитинства в дошкільному віці. Маленька людина у творчості виявляє своє розуміння навколишнього світу та ставлення до нього. Через творчість розкривається внутрішній світ дитини, її здібності, уявлення, сприйняття оточуючого світу, її інтереси та потреби. Саме процес творчості може забезпечити успішне виконання різнобічних видів дитячої діяльності [46].

Дошкільний вік – період закладання основ формування особистості, розвитку особистісних механізмів поведінки. Реалізація дошкільників свого власного «Я», усвідомлення себе як окремої унікальної особистості – це головна мета освітнього процесу. І одним із важливих шляхів її реалізації є успішна організація фізичних занять дошкільників в поєднанні з різноманітними формами дитячої творчості [26].

Навіть найпростіші рухові вправи дають можливість розвивати дитячу уяву та фантазію, активну творчість, що в майбутньому забезпечить особистості успіх у всіх сферах її діяльності.

Творчість – вищий компонент в структурі особистості, одна з найбільш змістовних форм психічної активності дитини, яку учені розглядають як універсальну здатність, що забезпечує успішне виконання різноманітних видів дитячої діяльності; основний спосіб існування і розвитку особистості. Дитина проявляє в ній своє розуміння того, що оточує, ставлення до нього, що допомагає розкрити внутрішній світ, особливості його сприйняття, уявлень, інтересів, здібностей (Л. Виготський, В. Давидов, Е. Ільєнков, А. Петровський, М. Піддячих та ін.) [114].

Найбільш поширеним тлумаченням творчості є розуміння її як діяльності, спрямованої на створення нових за формою і змістом матеріальних, культурних і духовних цінностей, на розвиток самої особистості.

Дослідниця О. Туриніна звертає увагу на те що саме такі риси, як оригінальність, мислення, ініціативність та прагнення до лідерства, висока самоорганізація, любов до праці, сила волі характерні для творчої особистості вже з раннього віку [120]. Л. Шульга закликає формувати в дошкільному віці особливі властивості творчої особистості, як допитливість, що виявляється в постановці оригінальних питань та ситуацій [139]. О. Шморгун виділяє такий показник творчої особистості як «інтелектуальну ініціативу», що приводить до формування «інтелектуальної активності» [136].

Педагог В. Шебеко підкреслює необхідність постійного зростання, вдосконалення всіх якостей творчої особистості, яку помічають і підкреслюють практичні педагоги і відчують самі діти [133].

Серед визначень сутності творчості значущими в контексті нашої роботи є напрацювання С. Гончаренко:

– творчість – це діяльність людини, яка створює нові об’єкти і якості, схеми поведінки і спілкування, нові образи та знання (сучасний філософський словник);

– творчість є вищою формою активності та самодіяльності людини (педагогічна енциклопедія);

– творчість – це продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення [28];

– творчість – це суто людська діяльність; це не лише створення суспільно значущого продукту, отже об’єктивізація результату, творчістю можна назвати всі ті «відкриття», які людина робить особисто для себе; творчими є майже всі психічні процеси, за винятком, може, автоматизованих дій [116];

– творчість на думку А. Маслоу – це потреба у самоактуалізації, повної і свободної реалізації своїх здібностей та життєвих можливостей [120].

На підставі вищенаведених визначень можна зробити висновок, що дитяча творчість – це діяльність людини, направлена на реалізацію важливих потреб особистості на підставі її природних та сформованих здібностей, яка направлена на засвоєння нових знань, навичок та відповідних рис характеру, які в майбутньому дають можливість плідної діяльності особистості у різних сферах життя.

Дитяча творчість – первинний ступінь в розвитку творчої діяльності. Цінність його не стільки в результаті, в продукті творчості, скільки в самому процесі. Щодо дитини Л. Виготський називає творчою будь-яку діяльність, результатом якої є не просте відтворення вражень, що були в досвіді, або дій, а прояв дитячої уяви, яка знаходиться в прямій залежності від багатства і різноманітності колишнього досвіду дитини [26].

В процесі творчості формується нова психологія дитини. Відмінними рисами її є креативне мислення, оцінна діяльність по відношенню до явищ навколишнього світу, саморегуляція поведінки, висока адаптованість до змін

зовнішнього світу, здатність самотійно вирішувати внутрішні конфлікти між бажаннями і можливостями їх задоволення.

Творчість дошкільника багатоманітна в своєму прояві. Рухова творчість розкриває дитині моторні характеристики власного тіла, формує швидкість і легкість орієнтування в нескінченному просторі рухових образів, учить відноситися до руху як до предмету ігрового експериментування. Засобом його розвитку можуть виступати рухові завдання, за допомогою яких діти входять в уявну ситуацію; за допомогою руху тіла вони вчаться виражати свої емоції і стани, шукати якісь композиції, створювати нові сюжетні лінії, форми рухів [134].

Характерною особливістю рухової творчості дошкільника на думку А. Чаговець є її здатність до імпровізації. Наслідування – це «модель-поштовх» для творчих проявів дитини. Саме так діти утілюють образи в русі, використовуючи елементи танцю, імітаційні, гімнастичні рухи, виступають як персонажі гри, підкреслюючи їх характерні риси, звички, розкриваючи ігровий образ. Разом з тим, воно може здійснюватися і в процесі багатообразних форм пошукової діяльності, направленої на отримання нових відомостей про предмети і явища навколишнього світу [131].

Найважливіша особливість творчості дошкільника – насиченість яскравими, позитивними емоціями, завдяки яким вона має велику притягальну силу і сприяє розвитку нових мотивів діяльності, формує евристичну особистість. У результаті дослідження обґрунтовано визначення поняття «рухова творчість».

Отже, рухова творчість – це важливий результат розвитку дитячої моторної сфери на підставі успішного творчого засвоєння рухових прикладів в умовах створеного спеціально-сприятливого для творчості середовищі. Наслідком такої рухової творчості є свідоме перенесення отриманого дитиною досвіду на інші види діяльності. Дошкільники отримують уміння та навички для демонстрації нових ігрових образів за допомогою засвоєних рухів [132].

Цінність дитячої творчості спрямована не на кінцевий результат чи певне досягнення, а на сам процес. О. Кульчицька досліджуючи цей напрямок дитячої творчості, підкреслює, що творчу активність дошкільника характеризують такі риси: активний підхід до свого мислення та дій; присутність певних здібностей та особливих нахилів, творчої уяви та схильність до фантазії, вміння помічати, творити нове, шукати нестандартні шляхи вирішення певних завдань; спостережливість та небайдуже ставлення до навколишнього середовища, вміння уявити кінцевий результат своєї діяльності з передчуттям радості та перемоги, тобто багатий емоційний внутрішній світ дитини [120].

А. Чаговець звертає нашу увагу на те, що творчий потенціал дошкільників включає в себе бажання шукати і неодноразово випробовувати все нові і нові шляхи вирішення проблем, отримувати задоволення від самого процесу пошуку, не думаючи про можливі помилки та втрати. Це часто допомагає дітям створювати особливий, креативний продукт своєї діяльності. При цьому вони несвідомо відмовляються від стандартного мислення, яке в їх свідомості, ще не закріпилося із-за відсутності життєвого досвіду [131].

О. Богоніч та Ю. Бабачук досліджують рухову творчість, яка сприяє розкриттю в дитини моторної динаміки її тіла, отриманню фізичного та емоційного задоволення від процесу рухової діяльності, дитина вчиться виражати свої емоції, створювати нові форми рухів. Це сприяє осмисленню дитиною своїх необмежених можливостей для дальшої творчості та свого фізичного вдосконалення [15].

Педагог В. Шебеко досліджує наслідки застосування творчих елементів у руховій діяльності дітей. В процесі творчої діяльності дошкільника закріплюються певні звички та навички в руховій діяльності, які формують характер творчої особистості дитини, прививає їй любов та прагнення до процесу творчості, вчить нестандартно мислити, втілювати креативні ідеї в життя, волю та вміння до подолання певних труднощів в процесі творчої діяльності, передбачає задоволення від процесу та наслідків творчості [132].

Важливим фактором для дитини є усвідомлення та бачення росту свого авторитету в очах однолітків та дорослих.

Залучення дитини до творчості в процесі рухової діяльності приводить до органічного поєднання фізичного, інтелектуального, духовного розвитку дитини, привчає її неординарно підходити до вирішення складних життєвих ситуацій у майбутньому [132].

М. Рунова підкреслює, що у дітей дошкільного віку особливо помітний взаємозв'язок між активною руховою діяльністю та станом їх психоемоційного розвитку, станом їх фізичного здоров'я. Саме творчий елемент у руховій діяльності стимулює дітей до пізнання себе, як особистості, оточуючих дітей та дорослих, зовнішнього середовища, вчить їх поступовій адаптації в цьому світі, допомагає обирати правильні орієнтири та цінності їх майбутньої життєдіяльності [106].

Дитяча творчість – це особливе та унікальне явище. Саме воно забезпечує постійний розвиток таких якостей особистості як ініціативність, активність та самостійність, таких необхідних їй у майбутньому житті [106].

Сучасне суспільство характерне значними змінами в економічних, соціальних, екологічних, культурних та духовних сферах, прискоренням науково-технічного процесу. Ці явища та тенденції, проявляються в різних напрямках життєдіяльності членів сучасного суспільства [1].

Зараз, коли Україна знаходиться в процесі активної інтеграції зі світовим соціально-економічним, духовним та культурним розвитком, життя вимагає нової особистості, здатної до активної, творчої, цілеспрямованої діяльності. Фундамент такої особистості закладається в ранньому дитинстві.

Це першочергове завдання в нашій державі закріплено законодавчо в ряді документів: Законі України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», положеннях Базового компонента дошкільної освіти, Указах Президента України «Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки дітьми». Згідно цих документів розроблені нові навчально-виховні програми,

для дитячих дошкільних закладів, спрямовані на виховання активної творчої особистості [8; 99; 100].

В закладах дошкільної освіти втілюються нові підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи, в основі якої закладені пріоритети творчого розвитку дитини, а не просто виховання фізично здорової дитини. Саме при цьому можливо максимально реалізувати кожній дитині свій творчий потенціал в соціальних проявах, навчальній та трудовій діяльності [8].

Виходячи з цих завдань сучасні педагогічні вузи готують педагогів, здатних максимально реалізувати інноваційні підходи до організації рухової творчості у дошкільників, що ґрунтуються на знанні наявних у дитини біологічних, природних, психологічних закономірностей в розвитку та формуванні особистості дитини дошкільного віку. Педагоги мають твердо засвоїти основні форми та методи розкриття творчого потенціалу кожної дитини з урахуванням її індивідуальних особливостей у фізичному та розумового розвитку, що змогло б максимально слугувати успішній соціалізації дитини у доросле життя в умовах сучасного суспільства [99].

Сучасна педагогіка наголошує саме на формуванні такої особистості, яка б мала позитивну мотивацію до процесу та продуктів творчої діяльності, здатність вільно орієнтуватися в сучасному світі, виявляти активний інтерес до явищ та об'єктів своєї життєдіяльності, вміння налагоджувати стосунки з іншими особами в процесі спільної ігрової, навчальної та трудової діяльності.

В указі Президента «Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року» закладено основну закономірність, направлену на гармонізацію фізичного та психологічного розвитку дитини «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». Цей життєво важливий ланцюг визначає подальшу тактику та стратегію процесу виховання особистості засобами творчої рухової активності [99].

При цьому важливою закономірністю, яку слід враховувати при організації рухової активності дошкільників, є діалектичний закон, що

передбачає перехід кількісних показників в якісні. При організації рухової діяльності дітей дошкільного віку намагаємося, щоб певні творчі навички закріплювалися в дитині шляхом періодичного повторення в різних видах та формах, коли дошкільник підсвідомо засвою певні елементи творчості, які з часом стають невід'ємною рисою його характеру [131].

Закономірним є необхідність врахування індивідуальних, анатомо-фізіологічних, емоційних особливостей кожної дитини, її життєвого досвіду, сімейних обставин [97].

Врахування індивідуальних вікових особливостей спрямовані на те, щоб виховати фізично та психічно здорових дітей, загартованих та адаптованих до навколишнього середовища, із гармонійною статурою та належним рівнем розвитку фізичних та вольових якостей, активної працездатності, розвинених та натренованих всіх систем організму.

Сьогодні на зміну навчально-дисциплінарному підходу йде розроблення методик з розвитку рухової творчості, що значно розширює можливості цілісного розвитку особистості. Діти з раннього віку мають розуміти необхідність безперервного досконалення своїх можливостей, бачити позитивні наслідки своєї творчої активності в порівнянні з минулим. А педагоги мають постійно стимулювати цей процес, помічаючи навіть незначний прогрес в розвитку творчої активності вихованців [118].

Творчість, нестандартний підхід до вирішення життєвих ситуацій, креативність, впевненість в позитивному результаті будуть все більше закріплюватися як характерна риса дитячої особистості [118].

В ході організації освітнього процесу з дошкільниками враховуємо важливу закономірність: форми та методи творчої рухової діяльності залежать також і від національних та сімейних традицій, з якими дитина знайома з раннього дитинства (козацькі ігри, особливості місцевого спортивного життя, участь членів сім'ї в пропаганді здорового способу життя) [118].

1.2. Особливості організації рухової діяльності дітей в умовах закладів дошкільної освіти

Передумовою для гармонійної фізичної підготовки дітей дошкільного віку є формування у них таких важливих рухових якостей, як сили та витривалості, швидкості, гнучкості та спритності. Від рівня розвитку таких рухових якостей залежить успішне застосування різноманітних рухових дій в життєвих ситуаціях. Уже з народження кожна маленька людина має закладені в ній елементарні форми рухових дій, як прояв безумовних рефлексів [57].

На розвиток рухових якостей у дошкільників впливають вікові та природні зміни процесу росту та навантаження на рухову активність, яке здійснюється при організації різних форм фізичного виховання в закладах дошкільної освіти або в домашніх умовах.

Такі вчені як О. Крестовнікова, М. Зімкіна, О. Коробкова та ін. дослідили загальні фізіологічні закономірності розвитку рухових якостей дошкільників в процесі занять з фізичної культури. Ці вчені на підставі спостережень довели, що фізіологічною підставою для розвитку рухових якостей є зміни м'язової системи в процесі росту та навантаження та вегетативних функцій і нервової системи організму [134].

Досліди таких вчених як В. Заціорського, В. Філін, Е. Вавілової, Е. Вільчковського та ін. дали можливість зробити висновки про важливість комплексного розвитку рухових якостей дітей. Вони прийшли до висновку, що найбільшу результативність та найкращий ефект в розвитку фізичної підготовки дітей мають вправи, що вимагають комплексного використання сили та швидкості, спритності та наполегливості. Рухові якості дитини розвиваються комплексно, тому що є залежні від одного м'язового та нервового стану організму, статевих особливостей дитини [25].

Забезпечити позитивний розвиток фізичної системи дитини можна тільки починаючи з найменш раннього дитячого віку.

Педагоги стверджують, що при цьому необхідно враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, можливості кожного дитячого організму, особливості психіки дошкільнят.

При цьому вчені та практичні педагоги радять правильно добирати та якісно використовувати методики проведення фізичних вправ. Підкреслюється, що при цьому необхідно особливу увагу приділяти розвитку таких якостей як спритність, гнучкість, швидкість [56].

Розвиток швидкості, наприклад, можливий при короткочасних інтенсивних навантаженнях дітей, що сприяє високій активізації опорно-рухового апарату дошкільника, максимальному темпу рухів [56].

Швидкість рухової системи організму впливає в свою чергу на розвиток таких якостей, сила, спритність, гнучкість.

Спритність вчені визначають як здатність швидко реагувати на зміну рухових форм, точно та правильно виконувати рухові вправи, правильно сприймати пояснення педагогів (А. Пуні, П. Рудик та ін.) [120].

Розвитку спритності допомагають загально-розвиваючі, найпростіші рухи, колективні вправи на шиккування, що вимагають чітких та вправних переміщень.

Ранкова гімнастика вдома та в садочку, цікаві рухові фізкультпаузи під час теоретичних занять та прогулянок на свіжому повітрі, розширюють руховий досвід дітей, допомагають їх різнобічному фізичному розвитку. Але для розвитку спритності необхідно постійно поновлювати форми рухових вправ, щоб автоматичне їх виконання не тормозило розвиток дитячої спритності та старанню [55].

Тому для розвитку спритності слід постійно не тільки оновлювати рухові вправи, але й ускладнювати їх: замінювати вихідні положення, не допускати одноманітних повторень, використовувати вправи зі спортивним інвентарем. Педагоги радять частіше застосовувати такі вправи, які дають нові відчуття – м'язові та психологічні, відчувати радість від власних успіхів, удосконалюють контроль над власними руховими вправами [56].

У старших дошкільних групах рекомендуються вправи спортивного характеру, що значно стимулюють розвиток спритності.

Дослідники розвитку дитячої рухової активності (В. Заціорський, Б. Сермеєв, В. Філін та ін.) наголошують, що всебічний та гармонійний фізичний розвиток дошкільників тісно пов'язаний з розвитком еластичності м'язового та зв'язкового апарату, рухливості в суглобах, що характеризує загальну гнучкість дитячого організму. В подальшому це забезпечить дитині швидкість та точність рухів, запобігає від фізичних травм [134].

Гімнастичні вправи на розтягування, заняття ритмічними танцями, підтягування та інші вправи значно сприяють різноманітному розвитку гнучкості дитячого організму.

Іноді педагоги помічають при збільшенні фізичного навантаження стомлюваність дітей. Вчені радять мудро дозувати кількість навантаження, допускаючи певну ступінь стомлюваності, бо це сприяє розвитку дитячої витривалості.

Допускати великих перевантажень на дошкільників шкідливо, бо великі енергетичні перевантаження гальмують загальний фізичний розвиток дитини та негативно впливають на її організм [52].

В процесі фізичного розвитку дитини разом з біологічними змінами зростає і її фізична сила. Для цього педагоги радять звертати увагу на гармонійний розвиток всіх м'яз опорно-рухового апарату, не віддаючи переваги жодній групі м'яз. І це буде сприяти розвитку загальної сили дитячого організму [25].

Для цього необхідно вміло дозувати фізичні навантаження, які направлені на обтяження маси всього тіла з допомогою фізкультурного обладнання [52].

Важливо здійснювати при цьому диференційований підхід, при якому враховувати стан здоров'я, вік, підготовленість дитини до рухової діяльності, особливості психологічного розвитку кожної дитини.

В. Шебеко, досліджуючи теорію та методику фізичного виховання дітей дошкільного віку виділяє основні засоби даного процесу. Це фізичні вправи, різноманітні рухові ігри, проблемно-рухові ситуації та завдання, рухові інсценізації [132].

Рухливі ігри сприяють розширити свободу рухової діяльності дитини, виявляє її природну потребу в русі, як і будь-якої живої істоти. Спочатку молодші дошкільники просто наслідують рухи, які спостерігають в навколишньому середовищі: дерев і рослин, хвиль під час вітру, пташок та звірів, потім людей, машин. Іноді супроводжують ці відповідними звуками.

Наслідування в більш старшому дошкільному віці допомагає дитині ввійти в певну роль усвідомлено. Вони використовують свій ранній досвід в руховій інсценізації в різноманітні способи. При руховій інсценізації, що характерна для фізичної діяльності дошкільників старшого віку, здійснюється свідоме перетворення в образ, коли дитина ставить себе на місце того, кого імітує. Завдяки позі, жестам, міміці дитина творчо і правдиво зображає відповідний персонаж, передає його образ в своїй руховій діяльності [132].

З досвідом про навколишнє середовище удосконалюється рухова творчість: багатшає уява, емоції та почуття. Дитина навчається передавати образ у розвитку. З часом дошкільники вчаться передавати в рухах різні почуття персонажу, його поведінку в різних обставинах [133].

Під час рухової інсценізації діти оволодівають прийомами оживляти сценки, зображені на ілюстраціях. Позитивні емоції викликають завдання, коли одна група дітей жестами та мімікою без слів зображує певну сценку на задану тему, а інша коментує або вгадує зображуване. Потім діти міняються ролями. Це вже є елементом проблемно-рухової ситуації, при якій дитина переходить на більш вищий етап творчості в руховій діяльності. Проблема ситуація супроводжується проблемним завданням, коли вихователь направляє уявлення дітей на нові факти, пояснюючи, як вони можуть їх відобразити рухами [132].

Коли у дітей старшого дошкільного віку вистачає життєвого досвіду, він прагне до самостійного рішення рухових припущень. Вихователь задає тему, а діти придумують рухи на дану тему. Оцінюється їх оригінальність творчої уяви, різноманітність варіантів розв'язання завдань.

Методика проведення творчих рухових ігор з дошкільниками є дуже різноманітною. За ступенем складності вони поділяються на прості та складні. Прості правила, що характеризують ігрову діяльність молодших дошкільнят, підказують дітям, як вони мають діяти у грі, діти, як правило, виконують всі однакові рухи. Складні правила передбачені старшим дошкільникам і можуть мати завдання виконувати окремі рухові ролі дітям або групі дітей [131].

Рухливі ігри, в залежності від характеру рухів, можуть бути просто ігровими вправами, іграми-естафетами, іграми-атракціями, іграми з елементами окремого виду спорту, сюжетними або несюжетними.

Якщо в рухову гру закладений сюжет певної казки чи фрагмент мультфільму чи картини, в такій грі можуть бути задіяні дошкільники будь-якого віку в залежності від складності сюжету. Найчастіше такі рухові творчі завдання виконуються певними групами дітей [132].

Несюжетні ігри, як правило, носять змагальний характер з предметами (м'ячики, кільця, кеглі, скакалки). Вони дають змогу дітям творчо орієнтуватися в просторі, проявляти свою спритність та фізичні дані, вміння співпрацювати в команді [132].

До ігор з елементами окремих видів спорту можна віднести ігри зі спрощеними правилами футболу, волейболу, баскетболу і т. п. Цей вид ігор, як правило, використовується з дітьми середнього та старшого дошкільного віку і дає їм можливість виявляти свою спритність, активність. Ними слід займатися в першу половину дня, так як вони сприяють досить сильному збудженню емоційної, психічної та фізичної сфери дітей [132].

Безсюжетні рухові ігри можуть бути представлені іграми-естафетами, що включають в себе елементи змагань.

Більш складним типом безсюжетних ігор є ігри-атракціони, які частіше використовуються під час свят.

Творчі рухові ігри поділяються і за інтенсивністю фізичного навантаження з урахуванням віку та індивідуальних особливостей дошкільників.

Старші дошкільники дуже люблять ігри групового характеру, де можна виявити свої лідерські здібності та застосувати колективні форми діяльності, що сприяють формуванню у дітей почуття товариствості, взаємопідтримки.

Найефективнішим в ігровій діяльності дітей є варіативність різних видів рухової діяльності дітей, коли педагоги чергують різні види творчих ігор або їх елементів. Така методика сприяє підтриманню постійного інтересу та зацікавленості дітей, сприяє удосконаленню рухової активності та творчих навичок дошкільників, збагачує життєвий досвід дітей, розвиває різнобічні риси характеру особистості [131].

Дослідниця О. Кульчицька підкреслює об'єктивний та суб'єктивний характер творчої ігрової діяльності дошкільників. Об'єктивно гра моделює життєву ситуацію, а суб'єктивно вона вчить кожну дитину зокрема творчо підходити до вирішення певних життєвих ситуацій, фантазувати [120].

Узагальнюючи наявний досвід в педагогічній і методичній літературі В. Кошель, Л.Троян виділяють «характерні риси, що притаманні творчій діяльності дітей старшого дошкільного віку в процесі їх рухової діяльності:

- перш за все – це усвідомленість певних фізичних рухів. Ця категорія дошкільників уже ясно розуміє суть та мету своєї рухової діяльності;

- вміння використовувати вже знайомі методи та способи виконання певних фізичних вправ в різних ситуаціях;

- діти старшого дошкільного віку вже вміють об'єднувати та комбінувати знайомі їм рухи в інших ситуаціях;

- здатність показати ігровий образ за допомогою рухів;

- ця категорія дітей вже здатна погоджувати свої рухи з руховою діяльністю інших дітей;

–діти старшого дошкільного віку вже мають здатність ділити, тобто диференціювати, певні рухові завдання на складові компоненти або частини, також в зворотному напрямку: інтегрувати із окремих компонентів ціле;

–старші дошкільники мають здатність змінювати структуру рухів, вносити нові елементи в ході виконання рухових дій;

–вони володіють конструктивними вміннями показувати засобами рухів свої емоції, свій настрій, творити нові рухомі образи;

–діти цього віку мають естетичні здібності досягати, не просто засвоєння певних фізичних рухів, але й отримувати естетичне задоволення при їх виконанні» [118, с. 33-34].

Ознайомлення з досягненнями сучасної педагогіки, що займається вивченням даної тематики показало, що не існує чітких критеріїв оцінки рівня творчих здібностей дітей-дошкільнят в їх руховій діяльності. Всі види зводяться до одного критерію – рівня сформованості ініціативи та творчості особистості дитини, що в майбутньому стане для цієї особи підґрунтям для розвитку її творчих здібностей в шкільному та дорослому віці.

Розвиток творчого потенціалу особистості дитини з дошкільного віку в майбутньому сприятиме формуванню творчої особистості в цілому при вирішенні важливих життєвих ситуацій, сприяє формуванню та розвитку її креативного мислення. Це і вважається педагогами основним критерієм оцінки наслідків педагогічної діяльності, направленої на формування творчої особистості через рухову діяльність дошкільників.

Дослідниця даної проблематики В. Роменець підкреслює, «що розвиток рухової творчості старших дошкільників відбувається під впливом цілеспрямованого педагогічного впливу, який забезпечує створення розвиваючого спортивно-ігрового середовища з метою виконання різноманітних фізичних вправ; застосування різних видів та форм рухової діяльності; формування у старших дошкільнят творчого уявлення в процесі фізичної та рухової діяльності на підставі мотивації» [106, с. 39].

Вчені комплексно та багатогранно розглядають завдання, засоби та методи рухової діяльності дитини в дошкільному віці, яка пов'язана з розвитком її творчості. Всі вони направлені на виховання здорових, загартованих людей із високим рівнем її фізичного та розумового розвитку, вольових якостей, високої фізичної та розумової працездатності; гармонійного розвитку всіх функціональних систем організму. Педагоги підкреслюють ще недостатній рівень постановки цієї роботи в закладах дошкільної освіти. Переважає, на жаль, навчально-дисциплінарний підхід до даного виду діяльності, де є метою виховання слухняної особистості. І це заважає соціально-психологічному розвитку дитячої особистості, як активного та результативного в своїй діяльності члена суспільства [46].

Тому розвиток творчих дошкільників з раннього дитячого віку – це запорука формування активної, цілеспрямованої, продуктивної особистості.

Творчість є центральним психологічним новоутворенням раннього періоду в дитинстві. Мотивацією для розвитку творчих здібностей дитини є її пізнавальні потреби в дослідницько-пошуковій активності. Ця риса частіше всього проявляється у більш високій чутливості до нових ситуацій, новому погляду на звичайні буденні ситуації [120].

Часто творчість дитини називають натуральною, бо вона характерна відкритістю дитини до навколишнього світу, який маленькою особою сприймається з оптимізмом та надією. В цьому віці творчість формується в процесі розвитку творчої уяви та фантазії та базується на таких пізнавальних процесах, як сприйняття та осмислення разом з емоційно-вольовою сферою особистості. Уява забезпечує побудову бажаного образу, створює певну програму поведінки в певних проблемних ситуаціях. Педагоги сприяють розвитку уяви дитини, направляючи її на раціональну діяльність та продуктивні рішення [42].

В старшому дошкільному віці уява спирається на наочність, особистий досвід дитини, який має позитивний або негативний емоційний характер. Ці

діти вже можуть створювати власні плани, застосовувати отриманні раніше знання в залежності від конкретних умов та обставин.

Творчість на базі дитячої уяви розвивається в процесі рухової діяльності дітей тому, що саме рух є однією з перших видів дитячих потреб. Він сприяє не тільки фізичному розвитку дитячого організму, а і всебічному розвитку особистості. Всі довільні рухи підростаючої дитини здійснюються вже при участі свідомості і підкоряються її волі [42].

Всі рухові дії, якими поетапно оволодівають діти, спочатку ґрунтуються на імітації або наслідуванні. З часом до наслідування підключається свідомість, і народжуються нові форми чи елементи рухової діяльності, що свідчить про зародження творчих здібностей дитини. Важливо, щоб цей процес був скерований педагогами в правильне русло і був направлений на подальший розвиток творчої особистості дитини. На початковому етапі це здійснюється в елементарній ігровій діяльності, саме рухливі ігри дошкільника, в яких виявляється їх рівень розумового творчого розвитку.

Ігровий спосіб рішення рухових завдань – це робота творчої уяви, культури руху, які включають в себе елементи власного світосприйняття. В сюжетно-ігрових фізкультурних заняттях руховий задум реалізується спонтанно, без спеціальної підготовки. Процес такої діяльності є одночасно і результатом. Дошкільники самі вже доповнюють, перетворюють відомі їм рухи, творять нові композиції на підставі старих засвоєних елементів [42].

В структурі такого заняття є три складові частини: вступна, яка формує в дітях емоційно-позитивне ставлення до даної творчості та посилює інтерес та зацікавленість до такої рухової діяльності. Основна частина, побуджує дітей до самостійного рішення рухових завдань. Заключна частина дозволяє зняти емоціональне напруження, сприяє набуттю навичок самоволодіння та саморозслаблення [52].

Організація процесу навчання творчості має бути з урахуванням результатів спостереження, які визначають закономірності розвитку творчої уяви дошкільників. Спеціальна побудова процесу навчання творчості

направлена на ознайомлення дітей із способами виконання рухових дій, з якими діти експериментують з різними способами виконання рухів [132].

До експериментів старших дошкільників підштовхують:

- рухові інсценування, які дають можливість дитині використовувати вже відомі їм способи виконання рухів в різних ігрових ситуаціях;
- проблемно-рухові ситуації та завдання, які сприяють самостійному пошуку дошкільниками нових способів рухових дій [132].

Рухові інсценування характерні образним перетвіленням їх виконавців. Старші дошкільники роблять це з великим задоволенням, якщо для них підібрані цікаві сюжети, різноманітні персонажі, їх спілкування між собою створюють особливу ігрову ситуацію, яка сприяє розвитку дитячої творчості. Головним завданням педагога в такій ситуації полягає в тому, щоб викликати у дітей відповідний емоційний відгук, допомогти дошкільникам увійти в свій ігровий образ, зрозуміти образ іншої дитини за допомогою ігрового діалогу, через мову жестів, поз, міміки. Часто діти самі пропонують нові варіанти рухових комбінацій, і це є добрим проявом їх творчості [132].

В процесі використання рухових інсценіровок педагоги рекомендують різні прийоми для досягнення мети розвитку дитячої творчості через рухову діяльність. Це:

- яскраві словесні пояснення, з допомогою яких педагог детально та виразно пояснює дітям суть та зміст нюансів певних рухів;
- образне сюжетне оповідання, яке допомагає дошкільникам уявити певну ситуацію, а потім показати це певними рухами;
- демонстрація рухів дітьми чи педагогами, що супроводжується словесним коментарем з рекомендаціями про правильне виконання рухових вправ, що демонструються перед ними [132].

Створення образів за допомогою рухів на думку В. Кошеля, Л.Троян «породжує у дітей емоційне ставлення до рухової діяльності, активізує психічні процеси процеси, розвиває такі якості як кмітливість, гнучкість рішень, здатність переносити якості руху, яких діти виконують, на новий

ігровий образ. Ці образи, які дошкільник виражає рухами, сприяють створенню правильного наочного уявлення про нього, а ті позитивні емоції, які виникають у дитини при цьому, побуджують неодноразово повторювати одну й ту ж вправу або комбінувати різні варіанти рухів за власним бажанням. І коли діти декілька разів повторюють одні і ті ж елементи рухових вправ в різних ситуаціях, вони приходять до їх узагальненню, запам'ятовуванню, і це робить їх рухову діяльність осмисленою» [118, с. 59].

До рухових інсценіровок можна віднести також рухові заняття з картинками. Діти показують рухами дії, які зображені на малюнку, тобто «оживляють» їх, тобто вже відомі рухи оновлюються новими структурними частинами. Коли педагог показує якусь картинку за відомою дітям казкою, діти з задоволенням демонструють рухами дії героя, творчість їх проявляється в дослідницькій діяльності і сприяє розвитку їх інтелекту, допитливості, стимулює до активного пізнання навколишнього світу.

Для цього педагог навмисне створює таку ситуацію, коли діти не можуть пояснити на підставі свого власного життєвого досвіду, їм не вистачає знань. Педагог може запропонувати дошкільникам висунути власні міркування для пояснення даного факту. Коли спільно діти з педагогом прояснюють ситуацію, дітям пропонується відтворити її в рухах. Існує безліч прикладів про використання рухових проблемних ситуацій та завдань в процесі рухової діяльності дітей старшого дошкільного віку. В залежності від вибору рухів діти можуть створювати образи, використовуючи при цьому свою фантазію [118].

Або, наприклад, придумати та показати рухи на запропоновану тему. Ще можна дати завдання придумати та показати як найбільше аналогів до будь-якого руху, тобто інших рухів, схожих з ним за різними технічними показниками. Це стимулює дитяче мислення та уявлення. Проблемний зміст рухової діяльності вимагає від дітей нової моделі поведінки – відвертості, виразності, змістовності дій, формує здатність вибудовувати власний спосіб рішення рухових завдань.

Важливим є те, щоб діти в рухливих іграх прагнули не тільки до насолоди фізичними вправами, хоч і це дуже важливо для фізичного зміцнення їх організмів, але ще й дали можливість для самовираження, вчить дітей співпрацювати з іншими членами колективу. Чим більше уваги приділяється розвитку рухової творчості дітей при проведенні рухових сюжетних ігор, тим розширюється діапазон їх уяви та фантазії, тим цікавіший та незвичайні рухи діти творять самостійно. Діти стають більш активними, у них росте інтерес до таких ігор. Навіть найменш активні, замкнуті діти стають більш розкутими та активними, з'являються гнучкість мислення, здатність швидко реагувати на зміну ігрової ситуації [132].

Важливими наслідками творчої діяльності дітей є такі показники в дитячій свідомості, як допитливість, оригінальність мислення, точність дій, сміливість.

Допитливість – це здатність дитини, її прагнення до пізнання нового, несвідомого їй донині.

Оригінальність – це здатність до генерації ідей, що значно відрізняються від загальноприйнятих, це іноді незвичайні, парадоксальні рішення. Оригінальність часто непомітна при першому логічному аналізі.

Точність – це здатність дошкільника прагнути до удосконалення свого творчого продукту.

Сміливість – це здатність приймати чіткі рішення в ситуації невизначеності, не боятися довести до кінця свої наміри, навіть ризикуючи власним успіхом та репутацією серед однолітків.

Серед вчених – педагогів точиться дискусія відносно впливу спадкового потенціалу на розвиток показників майбутньої творчої продуктивності дитини. Більшість із них стверджують що такого прямого зв'язку не існує, більше значення має вплив батьків, їх сім'ї на творчий потенціал дитини. Вони можуть сприяти розвитку або знищити будь-які зародки творчої дитини [133].

В світовій педагогіці стало традиційним починати формування творчих здібностей в дошкільному віці на матеріалах мистецтва та різноманітних дитячих іграх. Сам процес дитячої творчості формується на підставі двох підходів. З одного боку, це підкреслює Л. Виготський, необхідно культивувати творчу уяву, а з іншого боку, є необхідність навчити дитину втілювати в життя ті образи, які народилися внаслідок творчості [26].

Для формування творчого потенціалу дошкільника старшого віку необхідно постійно звертатися до його емоційних переживань. Така здатність виражати свій емоційний стан дає дитині відчуття реалізованості власної унікальної індивідуальності, а це, в свою чергу, дозволяє використати всі наявні для даної дитини потенційні можливості. Коли емоції оволодівають дитиною, їх можливо та необхідно виразити за допомогою слів, жестів, рухів [120].

Творчість дітей суттєвим чином відрізняється від творчості дорослих людей. Якщо поведінка дитини характеризується відкритістю, спонтанністю, довірою та безпосередністю, то їх творча діяльність їх протікає, в основному, в грі, і діти часто не думають про її наслідки. Дитина викладається повністю, і якщо дорослі будуть правильно керувати цим процесом, творчі здібності дитини будуть активно розвиватися, а якщо такого керівництва немає, творчі начатки дитячої особистості залишаються не реалізованими. В грі велика роль неусвідомлених процесів. А дорослі підкоряють свій інтелект, життєвий досвід в період своєї творчої діяльності та намагаються досягти найбільш значущих результатів, а часто – визнання суспільства [120].

Об'єднує творчий процес дитини та дорослої людини необхідність активної уяви та фантазії. Дитяча уява працює часто спонтанно, вона керується тільки непродуктивною увагою. Дитину не можна примусити гратися, але якщо вона вже задіяна в грі, то гра захоплює дитину повністю, і тоді включається продуктивна увага. Доросла людина в своїй творчості частіш за все, має чітку мету, яку вона досягає долаючи труднощі та

перешкоди, на що дитина ще часто не здатна. Їй важливіший процес, а не результат [42].

Природні задатки для дитини не мають такого важливого значення. Рухова творчість розкриває дитині характеристики її тіла, а це в свою чергу сприяє до більш повної реалізації творчих сил дошкільника. Тому в умовах садочку чи сім'ї необхідно збагачувати руховий досвід дитини.

Першими умовами для успішного формування творчих здібностей дитини є її ранній фізичний розвиток. Це рання гімнастика, плавання – будь-який вид спорту. Батьки мають сприяти ранньому повзанню та ходінню дитини. За цим слідують раннє читання, рахунок, знайомство з навколишнім середовищем. Для цього необхідно створити і відповідну обстановку навколо дитини: в ранньому віці дати можливість гратися кубиками з буквами, азбука на стіні з малюнками, конструктори і т. п. Важливою умовою для розвитку творчості дитини в старшому дошкільному віці є надання дитині ще в ранньому дитинстві вирішувати складні для неї ситуації власними силами. Наприклад, дістати самій іграшку, яка закотилася під стілець чи стіл. Це дасть можливість дитині поступово підняти стелю своїх здібностей [95].

Важливо надавати дитині свободу у виборі видів ігрової діяльності, в послідовності справ і т. п. В такому разі її бажання та емоційний підйом буде слугувати гарантією того, що набутий досвід, навіть негативний, приведе до позитивних наслідків для розвитку творчої дитини. Але надання дитині будь-якої свободи не виключає розумну, доброзичливу допомогу дорослих. Саме головне – не перетворювати свободу у всюдозволеність, а допомога – в підказку. Бо іноді підказка тільки заважає, гальмує розвиток творчих здібностей дитини. Не можна робити за дитину те, що вона може зробити самостійно, і не можна думати за дитину, коли вона сама може додуматися [133].

Важливою умовою успішного розвитку дитини є комфортна, психологічна, дружелюбна обстановка в сім'ї та дитячому колективі. Дорослі мають створити безпечну психологічну для творчого пошуку та власних

відкриттів та досягнень. Дуже важливо постійно стимулювати дитину до творчості, проявляти співчуття до її невдач, дуже терпляче ставитися навіть до дивних ідей, що протирічять життєвому досвіду дорослих, здоровому глузду. Не в якому разі не робити зауважень, або осуджувати дитину. Можна використати тактовні поради.

Західні психологи вважають, що для виховання дитини з високим творчим потенціалом достатньо не заважати їй вільно самовиражатися. Але практика педагогів показує, що більшість дітей потребують керівництва та опіки з боку батьків та педагогів ЗДО, бо самостійно дитина не може довго зберігати творчу активність [13].

Педагоги часто проводять діагностику творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності з метою виявити критерії рівня сформованості творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку, а також виявити початковий рівень сформованості творчих здібностей дітей при переході їх до старшої групи:

До високого рівня сформованості творчих здібностей відносять старших дошкільників, які здатні на зміни, доповнення, перетворенню вже знайомих рухів, створенню нових комбінацій із засвоєних раніше. Такі діти здійснюють самостійний пошук та ініціативу в знаходженні нових оригінальних прийомів рішення рухових завдань, відрізняються швидкою реакцією, кмітливістю в діях, відмінною реакцією в нових умовах.

До середнього рівня сформованості творчих здібностей відносять старших дошкільників, які виконують вправно рухові вправи, але не можуть виконати їх новим оригінальним методом, часто звертаються за допомогою до старших, їм не вистачає вольових зусиль для досягнення творчих цілей.

До низького рівня творчих здібностей, як правило, відносять таких старших дошкільників, які проявляють пасивність, не виявляють цікавості до творчої діяльності, поверхово сприймають інформацію про все нове, при виконанні вправ спираються на зразки, не зацікавлені в найкращому результаті, постійно вимагають контролю з боку дорослих [118].

Для вивчення пізнавальних потреб старшого дошкільного віку в процесі рухової діяльності та з метою активізації їх творчих потреб успішно використовується методика «Дерево бажань» (автор В. Юркевич). Психолог організовує для цього бесіду з дошкільниками через гру – подорож в уявну країну, де моделюються різні ситуації. Рухаючись по різних містах цієї країни діти можуть замовляти різні бажання або отримати відповідь на будь-які питання. Діти коментують свої бажання чи питання, з чого педагоги роблять висновок про рівень їх пізнавальної та творчої активності. Відповіді оцінюються балами [120].

Отриманні результати дають можливість відзначити різні рівні пізнавальної активності дітей який є основним показником творчої активності дошкільників в процесі рухової активності.

Для високого рівня діти показують прагнення їх встановити причино-наслідкові зв'язки подій та явищ та виявляють дослідницький інтерес до навколишнього світу.

Середній рівень пізнавальної діяльності в творчій діяльності дітей характерний потребою дошкільників у знаннях, але їх потреба є вибірковою, та часто поверховою.

Початковий рівень пізнавальної активності дітей в процесі рухової діяльності характерний для дошкільників, які задовольняються поверховою інформацією, їх цікавлять тільки казки, легенди. До творчих експериментів такі дошкільники інтересу не проявляють.

Ці методики дослідження пізнавальної та творчої активності дітей старшого дошкільного віку в процесі рухової діяльності важливо застосовувати для досягнення більш високих результатів в даному виді діяльності педагогів та сім'ї. Чим краще ми будемо знати початковий рівень інтелектуального та фізичного розвитку наших вихованців, тим ефективнішими будуть ті форми та методи, які будемо застосовувати для виховання творчої особистості громадян України [120].

1.3. Основні підходи до процесу розвитку творчості дошкільників у руховій діяльності

В контексті нашого дослідження нам імпонує думка А. Чаговець яка зазначає, що «творчість у руховій діяльності проявляється в тому, що дошкільники вміло перетворюють свій руховий досвід у різні форми та методи в інших видах руху, свідомо керуючи своїми рухами, активно застосовуючи при цьому свою уяву» [131, с. 171].

Рухова творчість є процесом та результатом неодноразової системи заходів у спеціально створеному для цього середовищі. Руховий досвід дитини в її різноманітних видах поступово перетворюється у свідоме керування своїми рухами, сприяє розвитку творчої уяви дитини. Творчість дошкільника в руховій діяльності поступово використовується в інших способах та ситуаціях ігрової діяльності, удосконалюється оновлюється знайомий рух новими комбінаціями, емоціональним забарвленням [131].

З часом змінюються та набирають нового забарвлення основні показники творчої рухової діяльності дошкільників, як підкреслює Е. Вільчковський:

- 1) зацікавленість руховою діяльністю;
- 2) все більший діапазон рухових рішень;
- 3) удосконалення результатів підбору рухів;
- 4) все більше вдале поєднання відомих рухів;
- 5) використання нових форм або елементів рухової діяльності [25].

Дошкільникам все більше подобається таке ігрове експериментування, розкриває дитині моторні характеристики власного тіла, через які вони вчаться виражати свій психологічний стан, свої емоції, знаходити різноманітні мотиви діяльності [131].

Робота педагогів з дітьми по розвитку творчості в руховій діяльності спрямовуються спочатку на використання найпростіших відомих рухів у різних ситуативних іграх, а потім на поступове ускладнення творчого завдання, що сприяє формуванню у дошкільників самостійної рухової

проблеми, здатності приймати нові рухові рішення. Цей процес супроводжується також інтелектуальною активністю дитини, появою нових знань і таких розумових умінь як порівняння, аналіз, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Вся рухова активність спочатку є тільки наслідком простого наслідування, а в подальшому – предметом для більш складних рухових з дій з елементами творчості. Поступово це сприяє загальному розвитку різноманітних та необхідних якостей зростаючої особистості дошкільника.

Творчі рухові ігри поетапно реалізують всезростаючу свободу рухової діяльності дошкільника. В цьому виявляється закладена в дитині природна потреба в рухах: спочатку простих, механічних, підсвідомих; потім, з віком, більш складних, усвідомлених, з більш ускладненими елементами творчості [120].

Розвиток рухової творчості дітей дошкільного віку відбувається в наслідок цілеспрямованого педагогічного впливу, який покликаний на забезпечення розвиваючого фізкультурно-ігрового середовища для широкого використання різноманітних форм та видів рухової діяльності дошкільників, коли на основі вже осмисленої мотивації забезпечується розвиток та удосконалення творчого уявлення дітей дошкільного віку [15].

При цьому на даний час педагоги мають враховувати важливу особливість – помітне погіршення фізичного стану дошкільників, зниження захищеності їх імунної системи до захворювань. Тому фізичне та розумове навантаження на них мають відповідати рівню їх фізичного, розумового, психічного стану, враховуватися час та місце, об'єм рухової діяльності дошкільнят [15].

Педагоги мають створювати на заняттях комфортну обстановку для кожної дитини з урахуванням стану розвитку її тіла, розуму, емоційного стану, настрою.

Особливістю сучасної методики рухової діяльності дошкільнят є те, що метою її є не тільки оздоровлення дітей, а і їх інтелектуальний розвиток.

Позитивною особливістю методики рухової діяльності останнього часу є широке застосування предметів: спортивного інвентарю, підручних природних матеріалів, іграшок, надвірних спортивних конструкцій та різноманітних тренажерів. На таких заняттях ефективно використовуються музичні твори, які сприяють розвитку уяви дітей та оволодіння більш ритмічними чи плавними рухами [60].

Особливістю сучасної методики є активне використання заохочувальних моментів, призів, нагород, сюрпризного моменту, що значно стимулює інтерес дошкільників до рухової діяльності. Розвитку творчої особистості сприяє атмосфера захоплення навколишньою дійсністю, явищами природи, одним словом, вправи на придумування назв до рухів та ситуацій.

Ю Шевченко, дослідниця даної проблематики, на прикладі вивчення проблеми фізичного розвитку дітей дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики виділяє «характерні риси та особливості розвитку творчості дітей у руховій діяльності:

- осмислення значення кожного руху;
- вміння в різних ситуаціях використовувати знайомі для дітей раніше способи виконання рухів;
- прагнення та вміння комбінувати та поєднувати відомі рухи в інших вправах;
- здатність до рефлексорного запам'ятовування кожного власного руху;
- здатність та вміння демонструвати публічно творчий ігровий образ за допомогою рухів;
- вміння успішно погоджувати засвоєнні власні рухи з рухами інших дітей;
- наслідком творчої рухової діяльності у дітей має бути здатність виділяти окремі рухові вправи з цілого комплексу вправ та комплектувати із окремих комбінацій нові комплекси;

– розвиток у дітей здатності перетворювати, комбінувати, вносити свої власні корективи в ході виконання якихось рухових вправ в залежності від ситуації;

– відпрацювання у дітей вміння виражати засобами рухової діяльності свій настрій або настрої зображуваного героя чи його емоції, народжувати нові, власні уявлення про героя;

– задоволення дитини від творчого втілення його задуму засобами рухової діяльності» [134, с.75-76].

Педагогічна практика довела, що розвиток творчих здібностей в ході рухової діяльності у дітей дошкільного віку буде найбільш ефективним, коли педагоги, працюючи з дошкільнятами, перш за все вивчать рівень підготовленості дітей до такої діяльності з урахуванням їх вікових особливостей. Так, для діток 3-4 років, тобто вихованців молодших та середніх груп це простий переказ сюжету рухових ігор [15].

Для дошкільнят 4 років, що виховуються в середніх групах садочків, важливо вже володіти вміннями виконувати ведучу чи другорядну масову роль, виявляти власну ініціативу у варіантах рухів, в створенні відповідних умов для цього або використанні існуючих, які пропонує вихователь.

Діти старших груп закладів дошкільної освіти вже мають проявляти ініціативу при розподілі ролей, виявляти самостійність мислення та власне бачення в руховій поведінці, в використанні та створенні певних умов для рухової гри.

В групі підготовки до школи діти все частіше виявляють ініціативу та беруть на себе відповідальність при розподілі ролей, в руховій діяльності, вміють придумувати нові варіанти рухів, навіть керувати ходом гри та давати оцінку діяльності окремих учасників.

В рухових іграх дошкільники мають реалізувати свою рухову свободу. Спочатку це просте наслідування рухів інших, що характерно для дітей молодшого дошкільного віку, які люблять наслідувати рухи пташок, звірів, казкових героїв [131].

В старшому дошкільному віці діти продовжують імітацію та наслідування. Але імітація їх уже свідома та допомагає освоїти нові ігрові ролі [131, с. 172].

Рухові інсценізації вчать дитину «відчувати» рухи. Реальним відображенням цього є перевтілення в образ, умовна постановка себе на місце того, хто є носієм еталона. Творчість виявляється у правдивому зображенні персонажа, передачі його характеру за допомогою засобів образної виразності (міміки, жестів, пози, ходи тощо). На думку вчених, це залежить від власного досвіду дитини: чим різноманітніше його враження про навколишнє життя, тим багатша уява, почуття, рухи [134].

Дитина з накопиченням досвіду все більш осмислено прагне вдосконалити свої рухи. І це є основою для нових більш складних дій. А це, в свою чергу, слугує фундаментом для розвитку фізичних, психічних та особистісних рис дитини, сприяє розвитку дитячої пам'яті та уяви, уваги і сприйняття, мислення.

Роль вихователя в процесі розвитку творчої активності дітей старшого дошкільного віку дуже велика. Діти різного дошкільного віку частіше всього гіперактивні, за незначним винятком. Вихователь з любов'ю та терпінням виявляє причини замкнутості деяких діток. В результаті бесід з батьками, самими дітками, вихователь поступово та ненав'язливо залучає таких діток до рухової творчої діяльності, дозволяє їм спочатку спостерігати, а потім брати участь за їх бажанням спочатку в рухових іграх, де виражається їх природна потреба в рухах. Потім долучаємо їх до рухових ігор, пов'язаних з імітацією рухів тваринок, пташок, що супроводжуються звуковою імітацією. Вони кружляють, як ластівки, чи стрибають, як білочки чи зайчики, «каркають» вороною, «цвірінькають» горобчиком [57].

Як правило, це дозволяє дошкільникам почувати себе розкутіше, особливо у маленьких, які тільки-но прийшли в заклад дошкільної освіти.

Для таких діток дуже важливим фактором є стимуляція їх діяльності: це похвала, заохочення невеличкими призами.

Якщо дитина прийшла в заклад дошкільної освіти в віці 4–5 років, уже до середньої чи старшої групи, її залучення до творчої рухової діяльності має бути теж з урахуванням її індивідуальних особливостей та підготовленості. В більш старшому віці дошкільники більш чутливі до критики однолітків, тому вихователі дуже уважно слідкують за цим процесом і поступово залучають таких діток до творчої ігрової діяльності в залежності від результатів їх участі, поетапно збільшуючи та розширюючи форми та методи залучення таких діток до творчої ігрової діяльності [46].

Важливим результатом цієї роботи педагога є поступове входження дитини в образ рухового елемента, коли дошкільник вчиться ставити себе на місце того, кого намагається зобразити. В рухових інсценізаціях вони мають розуміти, що їх персонажі мають свої характери, роблять певні вчинки, характерні їм; живуть та діють в певних специфічних умовах, мають своє коло спілкування з друзями, мають своїх недоброзичливців. Це все має пояснити їм педагог, можливо за допомогою дітей в процесі діалогу: питання – відповідь [131].

В результаті всі діти зрозуміють, що, наприклад, зайчик боязливий, але швидкий, спритний, харчується рослинною їжею, його улюблена страва морква, капуста, травичка, живе в нірках, «дружить» з пташками, білочками, їжаками, але боїться лисиці, вовка, інших хижаків.

В такому разі дітям простіше передати характер персонажу за допомогою таких засобів, як жести, міміка, рух, позу і т. п. Можливо влаштувати «демонстрацію» такого показу: хто з діток більш реальніше продемонструє свого «героя» за допомогою цих засобів, кращих можуть визначити самі дошкільнята [132].

Новоприбулих дітей можна спочатку не залучати до такого виду діяльності, а запропонувати їм бути лише глядачами. Такі діти іноді соромляться публічно виявляти свої таланти і здібності. Але навіть будучи глядачами такі діти вчать аналізувати вчинки тих, кого демонструють, оцінювати їх, а, головне, розуміти, чому вчить ця історія. Дошкільник

швидше зрозуміє це в залежності від свого особистого життєвого досвіду, накопичених знань про навколишній світ, а як наслідок, будуть краще розвиватися його власні почуття, уява, рухи та мислення.

Поступово таких діток ми приводимо до вміння вирішувати і проблемні ситуації засобами рухової діяльності. Така необхідність виникає у дошкільника, коли накопичених знань та вмінь уже недостатньо для виконання поставлених педагогом завдань, але дитина мотивована до їх виконання. Виникає актуальна потреба у дитини відкрити щось нове, незвідане ще для вірного вирішення та реалізації поставленого завдання [132].

Дитині слід дати можливість проаналізувати проблемну ситуацію. Навідними питаннями, та більш детальним її описом педагог стимулює дітей до пошуку виходу із даної проблеми. І коли на реальні вже знання та досвід накладається потреба в новому, активізується процес внутрішнього пошуку дитиною цього нового за допомогою уяви та осмислення проблеми. Хай іноді цей пошук закінчується фантазією, далекою від реальності, всеодно це стимулює дитину до аналітичної діяльності, до встановлення причинно-наслідкових зв'язків та сприяє активному розвитку її творчого мислення, що дуже знадобиться їй в майбутньому. А педагогу необхідно не повертати дитину до реальності, а стимулювати даний процес заохоченням і інших дітей оцінити таке рішення та реалізувати його в руховій діяльності [132].

Наприклад, якщо уявити таку ситуацію, коли зайчик не послухав маму, втік далеко від своєї нірки та заблукав в лісі. Дітям пропонується знайти вихід із ситуації та продемонструвати в рухах. Діти можуть пропонувати різні виходи:

- сидіти та чекати, поки його знайде мама;
- гукати на допомогу (хоч зайчики не вміють видавати звуки);
- бігати сюди-туди в пошуках дороги і т. п.

Але діти можуть запропонувати звернутися зайченяті до великої ворони, яка все завжди бачить та знає, щоб вона провела його додому. Після

завершення «експерименту» вихователь схвалює дії дітей і просить їх звернутися до початку цієї історії та запитати дітей, чи вірно зробило зайченятко, що пішло далеко в ліс, які можливі могли бути негативні наслідки такого вчинку. Чому треба слухатися батьків? Тут використовується проблемна ситуація для виховного моменту. Можна програти з дітьми зустріч зайченяти з вовком чи лисицею, коли «на щастя» врятуватися могли допомогти лише «ноги».

Винятково значна роль педагога в цій діяльності полягає в тому, щоб викликати у дитини відповідний емоційний відгук, допомогти їй увійти у пропоновану ситуацію, зрозуміти і побачити внутрішній образ того, кого намагається показати в процесі рухової діяльності, де через рухи, жести, позу, мову, емоції показати іншу істоту. Тут значна роль педагога і в тому, щоб показати зразок правильного виконання рухів, дає дітям уяву про способи їх виконання. Педагог за рахунок словесних пояснень звертає увагу дітей на певні особливості рухів. Розповідь вихователя має бути образною, мальовничою, щоб розбудить уяву дітей, їх інтерес до цього завдання [57]. Наприклад, розкидати по підлозі маляночки грибів. Запропонувати дітям зобразити різних лісних мешканців, які б хотіли позбирати грибочки.

– Ой, скільки грибів! – сповістила білочка з дерева (стільчика) та поскакала збирати. Почув білочку їжачок, виліз з нірки (з-під столика) і побіг збирати «урожай». З кущів вийшов (із-за квітів, що ростуть в групі) ведмедик: «Я теж люблю грибочки, збираю їх на зиму». Прибігли мишенята, хочуть зірвати грибок, та не можуть, сили мало, сіли і почали підгризати корінець. Прилетіли пташки: «І нам залишіть покуштувати!». Приповзли вужики: «І нам дайте спробувати!». Педагог підказує, як мають рухатися різні звірята та пташки.

А ось прийшли дітки з кошиками, звірятка злякалися і порозбігалися, кожен до своїх домівок. Діти збирають грибочки – хто більше! Раптом Маринка зупиняється біля Павлика, заглядає в його кошик і злякано промовляє: «Що ти назбирав? Це ж мухомори, дуже отруйні гриби!» І

показує всім кошик Павлика: «Таких грибів збирати не можна». Раптом діти помітили, що почався дощик. Треба бігти додому, або ховатися під парасольки, деревом чи кущами. Діти розбігаються. Педагог коментує дії всіх учасників гри, дає оцінку.

Роль педагога дуже важлива для правильного пояснення завдання. Наприклад, в руках вихователя скакалка.

– Діти, а ви можете бути скакалочками? Дивіться, що робить вона і повторюйте її дії. Вона «скаче!». Вихователь смикає скакалочку вертикально. Діти підстрибують.

– Вона колишеться. Вихователь колише скакалочку вліво-вправо. Діти намагаються повторити рух, нахилиються вліво-вправо.

– Вона крутиться. Діти теж обертаються. І т. п.

А ось коли діти виконують такі рухові завдання як «оживлення» картинок, коментар вихователя мінімальний. Наприклад, вихователь показує картинку і говорить тільки назву її сюжету «Мама-лисичка вкладає спати свого синочка, а він не хоче, пручається». Діти, поділені на пари, показують цю сцену. А вихователь після завершення виконання завдання питає: «Вам сподобався синочок лисички? Чому? А на другій картинці зображена мама-зайчиха, що кладе в ліжечко свого синочка, який слухняно влягається, бажаючи мамі доброї ночі у відповідь на її побажання».

Діти «оживляють» і цю картинку майже цілком самостійно. А вихователь в кінці проводить тільки підсумкову бесіду: «Чи можете ви порівняти цього синочка і синочка лисиці? Хто вам більше сподобався? Чому?»

Значна роль педагога і в такій ситуації, коли він спеціально ставить вихованців в таке становище, коли для виконання завдання у дошкільників не вистачає власного досвіду чи знань. Тоді діти моделюють ситуацію, використовуючи власну уяву чи фантазію [57].

Наприклад, вихователь говорить: «Ви – космонавти, прилетіли на Місяць, виходьте з ракети». Діти кожний на свій лад, показують рухи

людини на іншій планеті, а вихователь запитує, чому вони так рухаються. Потім розповідає, чому їх рухи відрізняються від земних. Дошкільники отримують нові знання.

А при деяких варіантах завдань з розвитку дитячої творчості полягає в тому, щоб не просто активізувати поле дитячих асоціацій, а збільшити його, підкріпивши активізацією їх пам'яті та досвіду. Наприклад, вихователь «приходить в гості» до діток, та запитує, як вони провели свій вихідний день. Діти мають не тільки розповісти, що вони робили з ранку до вечора, але й показати рухами; як прокинулися, вмилися, зробили зарядку, поїли, одяглися, пішли на вулицю, грали в футбол, обідали, допомогли мамі прибирати, мили посуд, малювали, грали з іграшками і т. п.

Вихователь, сприяє активізації творчої активності дітей такими творчими завданнями, як «Зроби навпаки», пояснивши дітям суть завдання і показати, як його виконати. Наприклад, команда «Сідайте», – діти стають навшпиньки; «Руки вгору!», – діти опускають руки; «Відверніться один від одного!», – діти повертаються один до одного. «Візьміть один одного за ліву руку!», – діти тримаються правими руками і т. д.

Ці завдання сприяють не просто швидко діяти, але й бути дуже уважним. Вихователь поступово збільшує темп завдань, корегує дитячі рухи, стимулює похвалою.

В міру росту діток і розвитку їх творчої рухової активності педагог вдається до більш складних завдань, які активізують їх рухи, пам'ять, здібності, закріплюють навички та вміння публічно демонструвати свою творчість, виробляє їх лідерські якості [57]. Наприклад, педагог пропонує «піти до лісу». Там діти зустрічають різних тваринок та пташок. Ставши один за одним вони мають продемонструвати рухами по одному, яких мешканців лісу вони зустріли. Але при цьому, спочатку треба повторити рухи попередників. Вихователь детально пояснює завдання і просить решту дітей відгадати, кого демонструють їх попередники. Переможе той, хто

запам'ятає найбільше рухів. Вихователь може дозволити і підказку інших. Так він формує колективну пам'ять, стимулює увагу.

Форм та методів активізації творчої активності дітей безліч. Вихователь може розширювати та ускладнювати, враховуючи рівень розвитку та вік своїх вихованців. Але як наслідок своєї діяльності вихователь має давати самооцінку такої роботи з метою подальшого її вдосконалення. І основними критеріями ефективності та позитивної динаміки його роботи в сфері виховання творчості дошкільників засобами рухової активності мають бути:

- вміння вихователя вдало підбирати форми та способи рухової діяльності вихованців з урахуванням їх підготовленості, посильності, індивідуальних особливостей кожного;

- здатність самого педагога активно та творчо винаходити та використовувати все нові та нові форми рухової діяльності, вміння комбінувати їх;

- не зациклюватися на повторенні старих, відпрацьованих видів рухової творчості, постійно стимулюючи інтерес дітей до них;

- вчасно помічати необхідність та можливість вихованців до розширення їх здатності творити нові рухи, самостійно діяти в заданих ситуаціях;

- вчасно помічати та стимулювати, постійно підтримувати цікавість вихованців до активної рухової діяльності, зрушення в їх фізичному, психоемоційному та розумовому розвитку;

- об'єктивно оцінювати наслідки своєї діяльності в ході підготовки дітей до активного застосування своїх вмінь та навичок творчості та креативності в їх майбутній життєдіяльності [118].

Висновки до розділу 1

У результаті дослідження обґрунтовано визначення поняття «рухова творчість». У нашому дослідженні ми підтримуємо думку, яку висловлює спікерка ТОВ «Всеосвіта» в рамках вебінару «Розвиток творчих здібностей дітей в умовах ДНЗ», про те що рухова творчість – «це процес і результат розвитку моторної сфери дошкільника на основі творчого засвоєння рухових еталонів у спеціально організованому розвиваючому предметно-просторовому середовищі. Рухова творчість виявляється у вільному перетворенні рухового досвіду в різних видах самостійної діяльності шляхом свідомого керування своїми рухами, що є результатом активної роботи творчого уявлення» [105, с. 25].

Творчість дошкільника у руховій діяльності відрізняється умінням застосовувати в різноманітних ігрових ситуаціях уже засвоєні раніше способи рухів, доповнювати засвоєні раніше способи рухів, доповнювати засвоєні рухи новими елементами, створювати нові варіанти рухових дій, ігрові образи за допомогою відомих або оновлених рухів.

Аналіз проведеної наукової роботи переконує в тому, що розвиток рухової творчості дошкільників здійснюється у результаті цілеспрямованого педагогічного впливу, який має забезпечити: створення розвиваючого фізкультурно-ігрового середовища для виконання різноманітних вправ; використання різних видів і форм рухової діяльності; розвиток творчого уявлення в процесі рухової діяльності на основі мотивації.

РОЗДІЛ 2.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ У РУХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Обґрунтування критеріїв і показників розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку у руховій діяльності

Рухова творчість розкриває в дитини старшого дошкільного віку моторні характеристики власного тіла, вчить ставитися до руху як до предмета ігрового експериментування. Основний засіб його формування – емоційно забарвлена рухова активність, за допомогою якої діти в певній ситуації, через рухи тіла вчаться виражати свої емоції й стан, шукати творчі композиції, створювати нові сюжетні лінії та форми рухів. Педагогічна робота з розвитку творчості дошкільників у руховій діяльності спрямована на переосмислення дитиною рухового матеріалу, вироблення власної стратегії поведінки. Спеціальна побудова процесу навчання творчості орієнтована на використання дітьми відомих способів виконання рухів у різних ситуаціях (рухові інсценування) й набуття умінь самостійно формулювати рухові проблеми, створювати нові рухові рішення (проблемно-рухові ситуації й завдання).

Виникнення нового руху сам, по собі дуже складний процес, який напряму пов'язаний з інтелектом дитини, її емоційним ставленням до об'єкта, наявністю знань і відповідних розумових дій які відображаються у аналізі, порівнянні та синтезі. У результаті їх взаємодії з'являється продукт, який має суб'єктивну новизну.

У процесі наукового дослідження нами виявлено показники творчості дошкільнят у руховій діяльності. Ними є: захопленість руховою діяльністю; оригінальність рухових рішень; удалий підбір рухів, що сприяє втіленню ігрового образу; своєрідне поєднання, комбінування відомих рухів; поява нових елементів під час створення простих форм рухів.

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчив, що виокремлення рівнів розвитку рухової творчості в дітей старшого дошкільного віку неможливе без виявлення критеріїв і показників. Перш ніж розробити критеріальну базу, нам потрібно з'ясувати ці поняття.

Структурна складність поняття «критерій» вимагає розгляду й аналізу наявних підходів до їх визначення як наукових понять, як категорій педагогіки й педагогічної діагностики.

Довідкова література пропонує такі визначення поняття «критерій»:

- «мірило оцінки, судження»;
- «ознака, на підставі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація чого-небудь, мірило судження, оцінки»;
- «критерій істини – засіб перевірки істинності або хибності того або іншого твердження, гіпотези, теоретичного положення тощо».

З поняттям «критерій» співвідноситься поняття «показник». У словнику С. Ожегова під показником розуміється «те, завдяки чому можна зробити висновок про розвиток і хід чого-небудь» [73, с. 267].

У Великій Радянській енциклопедії дано наступне визначення: «Показник – кількісна характеристика. Може бути одиничним або комплексним».

Н. Боритко, зазначає, що у понятійному словнику теорії діагностики поняття «критерій» і «показник» визначаються як: критерій – змінна величина, що набуває різних значень для різних випадків або для різних моментів часу в рамках одного випадку [22, с. 79].

На необхідність визначення системи критеріїв для оцінки ефективності складових освітнього процесу вказується в різних дослідженнях (О. Барабанщикова, А. Богуш, Н. Кузьміна, Л. Кулікова, О. Кустовської, В. Якуніна та ін.). Для нашого дослідження, що базується на основі системного підходу до проблеми розвитку рухової творчості у дітей старшого дошкільного віку, найбільший інтерес представляють комплексні,

системні підходи до виділення критеріїв ефективності досліджуваного нами явища.

Так, у якості критеріїв оцінки діяльності педагогічних систем Н. Кузьміна визначає: внутрішні критерії:

показник конкурсу в навчальний заклад; рівень успішності; збереженість контингенту вихованців протягом усіх років навчання; зовнішні критерії: куди йдуть випускники освітнього закладу; як вони там адаптуються (яким за часом і якістю є процес входження в нову систему); яка кількість випускників і в який строк досягає високого рівня діяльності в новій системі; який відсоток випускників і якою мірою зайнятий самоосвітою; якою мірою випускник і його керівники задоволені отриманою підготовкою [62].

На думку А. Барабанщикова організація й аналіз ефективності діагностики мають ґрунтуватися на критеріальній системі, що складається з наступних елементів: а) еталони об'єктів, явищ, систем, що підлягають діагностиці; б) основний критерій, що охоплює й пронизує різні характеристики об'єктів діагнозу; в) узагальнюючий критерій і часткові критерії ефективності педагогічної діяльності суб'єктів навчання й виховання (критерії ефективності педагогічних засобів); г) узагальнюючий критерій і часткові критерії якості досягнутого кінцевого результату; д) ознаки – комплекси або групи показників, що дозволяють вивчати й аналізувати підструктури або окремі елементи об'єкту діагнозу; е) показники – одиничні акти й факти, що характеризують ефективність педагогічної діяльності та її результативність. Основу даної системи становлять еталонні уявлення про об'єкти діагностики, що вимагає від суб'єктів педагогічної діагностики багатобічної підготовки [73, с. 268].

У дослідженні Л. Кулікової запропонована методика аналізу й синтезу структурно-системних критеріїв, призначених для виміру й якісно-кількісної оцінки складних педагогічних характеристик. Дослідниця вважає, що оскільки педагогічний об'єкт і його модель є не простими феноменами, то й

критерій, має бути складним структурним утворенням. Вона пропонує використовувати для виміру й оцінки складних педагогічних характеристик логічно розгалужений значеннєвий критерій, де відбиваються у взаємозв'язках характеристики, що цікавлять дослідника. Отже, критерій – це система найбільш істотних ознак, що відбиває не весь розглянутий об'єкт, а тільки ті його сторони, що задовольняють мету дослідження й піддаються якісно-кількісній інтерпретації, тобто виміру [62].

В. Якуніним запропоновано критерії ефективності педагогічних систем. Науковець вважає, що «ефективність навчання визначають насамперед за психологічними результатами, за психічними змінами і новоутвореннями, що формуються в процесі керованої навчально-пізнавальної діяльності» [62].

Важливою, в контексті нашого дослідження є думка О. Кустовської про те, що «кількість критеріїв має бути обмеженою компонентами структури розвитку рухової творчості в дітей старшого дошкільного віку, що застосовуються для дослідження нашої проблематики мають бути взаємодоповнюваними» [63].

Вчена стверджує, що критерії мають відповідати таким вимогам, як: «упорядкованість в ієрархічну систему, відображення послідовності вирішення завдань навчання та його перспектив, наочність і доступність для розуміння всіх учасників освітнього процесу: вихователів і дітей» [63]. Важливою для побудови критеріального апарату є також наукова позиція А. Богуш, яка вважає, що доцільно «переходити від загальних до часткових критеріїв, які ґрунтуються на змісті розвитку рухової творчості в дітей старшого дошкільного віку» [16, с. 142].

На думку А. Кошель критерії надають можливість визначати стан об'єкта діагностики. Показник (від лат. *indicator* – показчик) – це певна величина або якість змінної (критерію), що може виявлятися в конкретному об'єкті, тобто міра прояву критерію, його кількісна або якісна характеристика, за якою визначають різні стани об'єкта; зовні добре помітна

ознака вимірюваного критерію. Кожний критерій містить у собі групу показників, що якісно й кількісно його характеризують [54, с. 73].

На основі вище згаданих наукових підходів для виявлення рівня розвитку рухової творчості у дітей старшого дошкільного віку нами були розроблені наступні критерії: захопленість дітей руховою діяльністю, прагнення діяти самостійно; здатність вдало підбирати рухи, що втілюють ігровий образ; готовність активно шукати нові варіанти рухових дій, поєднувати, комбінувати відомі рухи; здатність віддавати перевагу оригінальним руховим рішенням.

Визначені критерії дозволяють розглядати рухову творчість як фактор самореалізації дитини і найважливішу умову становлення її творчої індивідуальності які розкриваються через показники, відповідно до яких ми виділяємо високий, середній та початковий рівні їх розвитку. Розроблені критерії, показники та рівні розвитку рухової творчості в дітей старшого дошкільного віку представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

**Критерії, показники та рівні розвитку рухової творчості
дітей старшого дошкільного віку**

Критерії	Показники		
	Рівні		
	Високий	Середній	Початковий
1	2	3	4
Захопленість дітей руховою діяльністю, прагнення діяти самостійно	Дитина з задоволення виконує рухи, прагне діяти в процесі рухової діяльності самостійно	Дитина часто із задоволенням виконує рухи, намагається діяти в процесі рухової діяльності самостійно, але інколи потребує допомоги дорослого	Дитина часто відмовляється виконувати рухи, в процесі рухової діяльності постійно потребує допомоги дорослого
Здатність вдало підбирати рухи, що втілюють ігровий образ	Дитина доцільно підбирає рухи, що втілюють ігровий образ	Дитина намагається підбирати рухи, що втілюють ігровий образ, але інколи виникають труднощі	У дитини практично завжди виникають труднощі під час добору рухів, що втілюють ігровий образ

продовження таблиці 2.1.

1	2	3	4
Готовність активно шукати нові варіанти рухових дій, поєднувати, комбінувати відомі рухи	Дитина активно шукає нові варіанти рухових дій, поєднує, комбінує відомі рухи	Дитина намагається шукати нові варіанти рухових дій, поєднувати, комбінувати відомі рухи	Дитина практично не може знайти нових варіантів рухових дій, поєднувати, комбінувати відомі рухи
Здатність віддавати перевагу оригінальним руховим рішенням	Дитина віддає перевагу оригінальним руховим рішенням	У дитини інколи виникають труднощі у процесі вирішення рухових завдань	У дитини майже завжди виникають труднощі у процесі вирішення рухових завдань

2.2. Організація і зміст дослідно-експериментальної роботи з розвитку творчості старших дошкільників у руховій діяльності в закладі дошкільної освіти

Вікові та індивідуальні особливості дітей дошкільного віку значною мірою впливають на умови організації процесу розвитку рухової творчості в дітей 5-6 років відрізняються характером та змістом. Особливо важливою є роль спеціально організованого керівництва побудови процесу розвитку рухової творчості в дітей старшого дошкільного віку в ЗДО. Це зумовлено тим, що діти 5-6 років, маючи високу потребу в руховій діяльності, не завжди можуть її реалізувати на належному рівні. Водночас варто враховувати, що самостійна рухова активність дітей на п'ятому-шостому році життя дедалі більше обмежується створеними умовами в ЗДО. У зв'язку із цим саме в старших дошкільників уже можуть сформуватися шкідливі звички які переростають в гіпотонію. Діти 5-6 років ще не вміють співвідносити бажання зі своїми справжніми можливостями, що може спричинити переоцінювання власних сил і призвести до небажаних наслідків (перевтоми, нервового перезбудження, травм) [58].

С. Харбатович стверджує, що умова – це філософська категорія, що виражає відношення предмета до навколишніх явищ, без яких він існувати не може.

Умови становлять те середовище, оточення, у якому явище виникає, існує й розвивається. При цьому впливаючи на явища й процеси, умови самі піддаються їхньому впливу.

У довідковій літературі наявні різні тлумачення поняття «умова».

А. Кошель «під педагогічними умовами розуміє чинники, що впливають на освітній процес досягнення поставленої мети, і поділяє їх на:

а) зовнішні: позитивні взаємини педагога і вихованця; об'єктивність оцінювання освітнього процесу; мікроклімат клімат тощо;

б) внутрішні (індивідуальні): індивідуальні властивості студентів (стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо)». [54, с. 87].

Найбільш ґрунтовно і послідовно, на нашу думку, дав визначення педагогічних умов Є. Хриковим. Який схарактеризував педагогічні умови – «як певний набір вимог до процесу навчання, що сприяє успішному засвоєнню матеріалу, ґрунтується на дидактичних принципах і є невід'ємним компонентом моделювання цілісного освітнього процесу, спрямованого на оволодіння майбутніми педагогами навчальним матеріалом [28].

Плюралізм думок науковців щодо визначення категорії педагогічні умови багато в чому пояснюється відмінністю в постановці цілей і завдань конкретних досліджень, а також трансформацій яке зазнає суспільство визначаючи і змінюючи цілі педагогічної діяльності.

У нашому дослідженні ми визначили педагогічні умови як певна сукупність заходів які потрібно реалізувати в освітньому процесі, за для досягнення необхідного для успішного розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку результату.

Перша педагогічна умова обґрунтовується – цілеспрямованим формуванням позитивної мотивації накопичення досвіду в різноманітних

видах рухової діяльності і способах творчого самовираження дошкільників. Серед психологічних чинників, що впливають на процес і результат професійного становлення вихователів, є мотиви і мотивація;

Друга педагогічна умова обґрунтовується – використання у освітньому процесі ЗДО індивідуально-диференційованого підходу до старших дошкільників у процесі рухової діяльності;

Третя педагогічна умова характеризується – розробкою змісту та системи роботи з розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності (добором серії рухливих ігор, вправ та ігрових завдань) шляхом упровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків – «Розвиток творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності». Який на нашу думку сприятиме озброєнню і систематизацією знань та вдосконаленні вмінь, необхідних для організації процесу розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку засобом рухливої гри.

Зміст посібника будувався на основі концепцій зв'язку психолого-педагогічної теорії з практикою роботи вихователя дітей дошкільного віку. Використання матеріалів навчально-методичного посібника в освітньому процесі ЗДО моделюється в вигляді ланцюжка: теорія – практика – самоудосконалення. Така послідовність відповідає логіці етапів формування знань і умінь та дає змогу працюючим вихователям забезпечити організацію процесу розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку засобом рухливої гри на якісно новому рівні.

Розроблений нами навчально-методичний посібник орієнтований на положення Закону України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, Базового компонента дошкільної освіти та інших програмних документах. В ньому упорядковано інноваційні підходи до розвитку рухової творчості в дітей дошкільного віку, які ґрунтуються, насамперед, на наявних

природних, біологічних закономірностях формування організму дитини. Еволюційний підхід до фізичного розвитку дитини є найбільш раціональний і сприяє повноцінному розкриттю творчого потенціалу дитини дошкільного віку, що дасть змогу дорослій людині успішно соціалізуватись в майбутньому.

Перший розділ «Теоретичні основи розвитку рухової творчості дітей дошкільного віку» включає в себе параграфи: стан дослідження проблеми рухової творчості дошкільників у психолого-педагогічній літературі; особливості розвитку творчості дітей дошкільного віку з погляду сучасної педагогіки; основні закономірності розвитку рухових якостей дітей дошкільного віку; загальна характеристика та методика проведення рухливих ігор з дітьми старшого дошкільного віку; рухова творчість як метод розвитку дітей дошкільного віку; рухлива гра як засіб розвитку рухової творчості в дітей дошкільного віку.

Другий розділ «Організація фізичного виховання дітей щодо розвитку рухової творчості в умовах ЗДО» включає в себе параграфи щодо: організації загального рухового режиму; безпеки в фізичному вихованні дошкільників та вікових особливостей фізичного розвитку та рухової підготованості дітей дошкільного віку.

Третій розділ «Методичні рекомендації щодо розвитку рухової творчості в ЗДО» мав на меті озброїти вихователів дітей дошкільного віку необхідним дидактико-методичним забезпеченням і включав: нетрадиційні підходи до організації завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку для розвитку рухової творчості дітей дошкільного віку та поради вихователям та батькам дітей дошкільного віку щодо досягнення позитивних змін досліджуваного нами процесу розвитку рухової творчості дітей дошкільного віку.

Охарактеризовані нами педагогічні умови, на нашу думку сприятимуть покращенню процесу розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку та професійного зростання та самовдосконалення

вихователів ЗДО. Обґрунтування процесу розвитку рухової творчості дітей 5-6 років передбачає вибір надійних методологічних орієнтирів, які дозволяють виявити закономірні зв'язки та умови, дають можливість осмислити сутність такого явища. У цьому зв'язку необхідно виділити сукупність принципів, що лежать в основі досліджуваного процесу. На нашу думку, структуровані нами загально-дидактичні принципи будуть ефективно впливати на показники досліджуваного нами процесу.

Оскільки об'єм кваліфікаційної роботи не дозволяє детально розглянути всі загально-дидактичні принципи, коротко зупинимось на основних.

Принцип здоров'язбереження. Цей принцип дозволяє реалізувати соціальне замовлення щодо збереження здоров'я дошкільників у освітньому процесі ЗДО та необхідності розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку.

Застосування цього принципу сприяє розвитку сукупності особистісних якостей спрямованих на формування здоров'я дошкільників через зміст, які розкривають сутність основних компонентів здоров'я і здорового способу життя за допомогою організації взаємодії учасників освітнього процесу, в якому формуються цінності, ідеали здоров'я і розуміння певних творчих способів його досягнення.

Принципи науковості, проблемності і прогностичності. Ці принципи є провідними в структурі принципів розвитку рухової творчості дітей дошкільного віку. На сучасному рівні вимог видається очевидною необхідність підходу до впровадження здоров'язбережувальних технологій у ЗДО з позицій передового науково-філософського світогляду. Принцип передбачає високий науковий рівень вивчення навчальної інформації з питань здоров'язбереження. Проблемність розглядається як умова розвитку пізнавальної мотивації, яка дає право вибору на особистісному рівні різних концепцій здоров'я та дотримання індивідуальної концепції здорового способу життя. Принцип прогностичності дозволяє передбачати бажаний

освітній результат, а також дає можливість адаптувати процеси до умов, що змінюються в контексті соціальної динаміки.

Принцип гуманізації. В освітньому процесі гуманізація передбачає створення сприятливих і комфортних умов для суб'єктів освітнього процесу, прояву творчості та індивідуальних здібностей дітей дошкільного віку. Дитина, її цінності і потреби перетворюються із засобу в мету суспільного життя.

Принцип гармонізації всієї системи ціннісних орієнтацій людини. Без розуміння вихователем ЗДО вищих аспектів буття (сенсу життя, його цілей, шляхів самореалізації, згоди зі своєю совістю) і проблем з розв'язання позицій неможливо говорити про здоров'язбереження дітей дошкільного віку.

Особистісний принцип. Цей принцип передбачає врахування індивідуальних особливостей дітей старшого дошкільного віку зумовлений необхідністю формування системи особистісно-значущих знань, умінь, ціннісних орієнтацій дошкільників.

Таким чином, щоб процес розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку відбувався ефективно необхідно комплексно використовувати сукупність вище означених педагогічних умов.

Для реалізації вище визначених педагогічних умов ми розробили систему роботи з розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку засобом рухливої гри включала три взаємопов'язані етапи:

I етап – рухово-імітаційний – складався з рухливих ігор та вправ імітаційного характеру. Дитина орієнтувалася на рухи та вправи дорослого, тобто вихователь показував як можна зробити певну вправу, але не вимагав від дитини чіткого відтворення власного руху. Він створював у дитини особистісний мотив, щодо виконання певної вправи. Таким чином у дитини формувалася особистісний руховий досвід.

Творче перетворення рухового еталону здійснюється вже на першому етапі, коли ще не досягнуто його міцного засвоєння. Це має бути

перетворююче, яке перебуває в становленні, вміння. Тому знайомство з новим руховим еталоном подається у вигляді цілісного акту-дії. Дітям необхідно з самого початку сприйняти ціле раніше часткового, що й є ведучою функцією творчої уяви.

Щодо розвитку рухової творчості, то на цьому етапі доцільно використовувати такий методичний прийом як імітація – психофізичні співвідношення себе та своїх рухів з наданим об'єктом, відтворення його особливих рис поведінки, рухових дій, рис характеру. Об'єкти можуть бути як живі, так і неживі (речі, предмети, явища природи, тощо).

За допомогою простого експерименту було встановлено, що на першому етапі в дітей: по-перше, відсутній досвід дій зі спортивним інвентарем; по-друге, обмеженість рухового досвіду; по-третє, в дітей не виникає потреби творчого підходу до фізичної діяльності. Тому дуже важливо навчити дітей оперувати спортивним інвентарем, правильно та обережно діяти на спортивному обладнанні.

II етап – руховий – діти мають вже певний базис основних рухів, досвід оперування спортивним інвентарем та можуть самостійно виконувати вправи без показу дорослим. Сформований певний особистісний руховий досвід на цьому етапі збагачується. Діти вдосконалюють свої вміння та навички не багаторазовим повторюванням вправ, а їх різноманітністю, можливістю втілення їх в нових, незвичних умовах. Необхідно використовувати варіативні вправи та способи їх виконання, тобто дитина має мати в досвіді декілька способів, виконання певного рухового завдання.

На другому етапі дорослий не має нав'язувати дитині свою точку зору щодо виконання рухового завдання. Спочатку треба запропонувати дитині самостійно виконати завдання, а потім (як альтернативу!) показати правильне, чи більш доцільніше, виконання цієї вправи, вказуючи на переважні моменти (але це відноситься тільки до тих вправ, які не можуть травмувати дитину, або нанести шкоду її фізичному стану). Не треба поспішати надавати дітям допомогу в виконанні, оскільки ще академік

М. Амосов називав рух «первинним стимулом» для розуму дитини. В дітей старшого дошкільного віку ще нема стійкого стереотипу щодо виконання тієї чи іншої вправи, тому не треба недооцінювати їх кмітливості та оригінальне рішення рухового завдання [1].

III етап – рухово-творчий. На цьому етапі діти зіштовхуються з необхідністю вирішення специфічних проблемно-рухових завдань, завдяки експериментуванню з можливостями свого тіла.

Щодо розвитку рухово-творчих здібностей в дітей старшого дошкільного віку, на третьому етапі під час занять з фізичної культури найбільш доцільне використання одного з прийомів творчого перетворення рухових еталонів – це їх проблематизація.

Проблематизація рухових завдань – це дія дитини чи дорослого, яка вносить у руховий еталон елемент незакінченості. Розкрити та втілити в життя цей метод можна завдяки наступним ефективним методичним прийомам: імпровізація, пластичне інтонування, символізація, інверсія.

На третьому етапі під час організації фізичної діяльності дітей з метою формування рухово-творчих здібностей треба додержуватись певних напрямів. Руховий еталон не має: пропонуватися дітям у готовому вигляді; результатом рішення рухово-творчої задачі і він має бути особистісним; а має бути гнучким та розрахованим на втілення в нетипових ситуаціях.

2.3. Організація, проведення і аналіз дослідно-експериментальної роботи.

На підставі визначених критеріїв, показників та рівнів розроблені й обґрунтовані педагогічні умови розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку засобом гри які потребують дослідно-експериментальної перевірки їх ефективності.

Експериментальною базою дослідження було обрано заклад дошкільної освіти № 26, м. Чернігова. Дослідна робота здійснювалась упродовж 2021-2022 рр. На різних етапах дослідження до експериментальної

роботи було залучено 49 дітей старшого дошкільного віку і 4 вихователів ЗДО. У формувальному етапі педагогічного експерименту взяли участь 46 дітей старшого дошкільного віку 5-7 років життя.

Експериментальне дослідження передбачало проведення діагностики з дітьми на виявлення рівня розвитку рухової творчості, а також розробку системи роботи з дітьми з означеної проблеми.

Для виявлення загального рівень розвитку рухової творчості в дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експерименту використовувався метод експертних оцінок. З цією метою була розроблена спеціальна анкета (додаток А).

Дослідження виконувалось у три етапи. Перший етап – констатувальний – було спрямовано на діагностику рівень розвитку рухової творчості в дітей старшого дошкільного віку. Другий етап експерименту – формувальний – передбачав реалізацію педагогічних умов та впровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника для вихователів закладів дошкільної освіти – «Розвиток творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності». Який на нашу думку сприятиме озброєнню і систематизацією знань та вдосконаленні вмінь, необхідних для, організації процесу розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку засобом рухливої гри.

Структура посібника будувався на основі концепцій зв'язку психолого-педагогічної теорії з практикою роботи вихователя ЗДО. Використання матеріалів навчально-методичного посібника в освітньому процесі ЗДО моделюється в вигляді ланцюжка: теорія – практика – самоудосконалення і передбачала інтеграцію змісту в практичну діяльність вихователя дітей дошкільного віку.

Така послідовність відповідає логіці етапів формування знань і умінь та дає змогу вихователям ЗДО забезпечити організацію процесу розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності у ЗДО на якісно новому рівні і перевірці ефективності даної педагогічної умови.

Упродовж третього етапу – контрольного – здійснено аналіз та оцінку результатів дослідно-експериментального дослідження за розробленими й обґрунтованими педагогічними умовами, сформульовано загальні висновки.

На етапі констатувального експерименту нами було використано методи експертної оцінки для оцінювання рівня розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку засобом рухливої гри. Експертами в ході проведення експерименту виступали вихователі комунального закладу дошкільної освіти № 26, м. Чернігова.

Для виявлення загального рівня розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експерименту вихователям груп пропонувалося оцінити в закритій анкеті 15 позицій знаком « + » за 10-бальною шкалою наступні судження: (з 9 по 7 найвищий, з 6 – 4 середній, 3 – 1 – початковий показники) захопленість дітей руховою діяльністю, самостійність комбінувати рухи, прагнення діяти самостійно, здатність вдало підбирати рухи, самостійно втілювати ігровий образ, активно добирати нові варіанти рухових дій поєднувати відомі рухи, імітацію образів в рухових діях, емоційне задоволення від власних рухових дій, якість виконання рухових дій, вільне творчосте виконання завдань, наполегливість виконання рухових дій, інтегрування образів в різних видах діяльності, репродуктивного виконання створених образів інших дітей, здатність віддавати перевагу оригінальним руховим рішенням.

Спеціально розроблені питання дали змогу виявити загального рівень розвитку рухової творчості в дітей 5-6 років (старша група ЗДО) на констатувальному етапі експерименту. Отримані результати підлягали обробці і в узагальненому вигляді в експериментальній та контрольній групах відображено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

**Загальний рівень розвитку рухової творчості
в дітей старшого дошкільного віку (початок експерименту)**

Групи	Рівні розвитку					
	Високий		Середній		Початковий	
	Дітей (у, %)	Кількість дітей	Дітей (у, %)	Кількість дітей	Дітей (у, %)	Кількість дітей
Експериментальна група, (n = 24)	20,8%	5	54,2%	13	25%	6
Контрольна група, (n = 25)	20%	5	56%	14	24%	6

Виходячи з табличних даних які наведені у таблиці 2.2., переконуємось в тому, що в групах відсутні відмінності у характеристиках експериментальної і контрольної груп на початку проведення експерименту – тобто групи однорідні.

В результаті проведеної роботи отримано дані щодо загального рівня розвитку рухової творчості у дітей 5-6 років, відповідно: високий рівень показали 20% (5) дітей контрольної та 20,8% (5) експериментальної груп, середній – 56% (14) дітей контрольної та 54,2% (13) експериментальної груп, початковий – 24% (6) дітей контрольної, 25% (6) експериментальної груп.

Для унаочнення отриманих узагальнених даних загального рівня розвитку рухової творчості в дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експерименту відображено на рисунку 2.1.

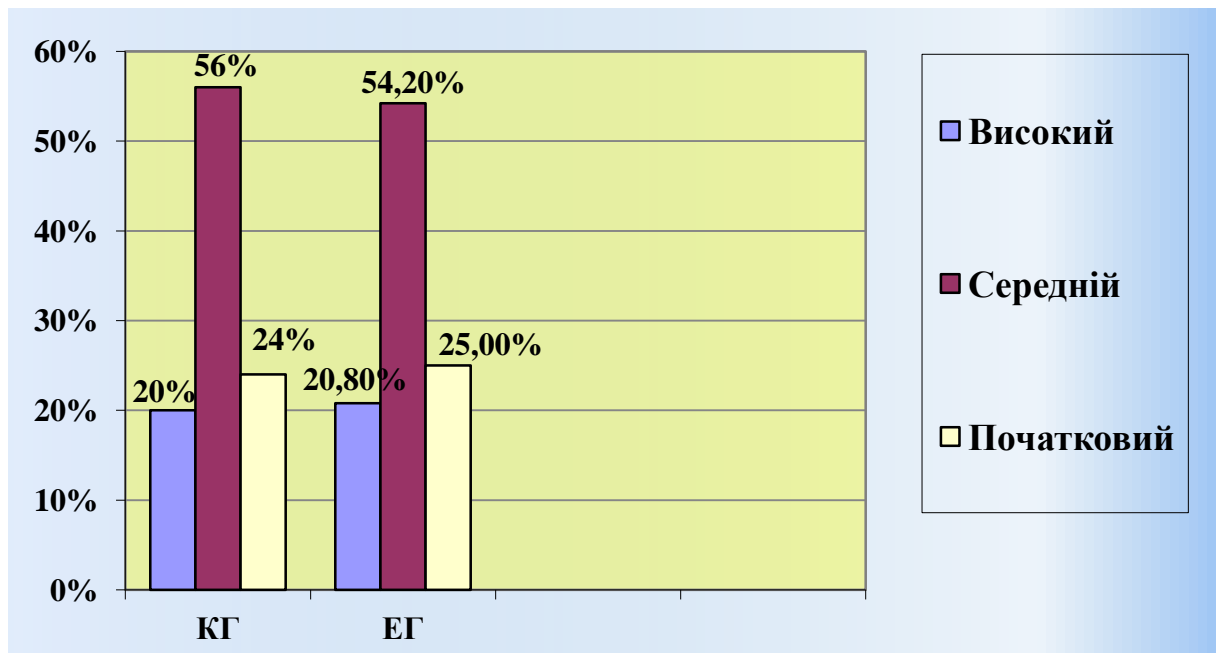

Рис. 2.1. Рівень розвитку рухової творчості на констатувальному етапі дослідження

Отже, вихідний рівень розвитку рухової творчості в дітей експериментальної та контрольної груп на початку формування етапу дослідження був приблизно однаковим.

Для перевірки ефективності системи роботи з розвитку рухової творчості у старших дошкільників нами було проведено повторний зріз з метою виявлення динаміки рівня розвитку рухової творчості за критеріями, визначеними під час констатувального етапу експерименту.

Ми проаналізували результати контрольного дослідження за кожним критерієм (захопленість дітей руховою діяльністю, прагнення діяти самостійно; здатність вдало підбирати рухи, що втілюють ігровий образ; готовність активно шукати нові варіанти рухових дій, поєднувати, комбінувати відомі рухи; здатність віддавати перевагу оригінальним руховим рішенням).

На кінець дослідження контрольної та експериментальній груп мають такі результати: високий рівень показали 20 % (5) дітей контрольної та 25 % (6) експериментальної груп, середній – 64 % (16) дітей контрольної та 62,5 %

(15) експериментальної груп, початковий – 16 % (4) дітей контрольної та 12,5 % (3) експериментальної груп.

Результати, отримані в експериментальній та контрольній групах, відображено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

**Загальний рівень розвитку рухової творчості
в дітей старшого дошкільного віку (кінець експерименту)**

Групи	Рівні розвитку					
	Високий		Середній		Початковий	
	Дітей (у, %)	Кількість дітей	Дітей (у, %)	Кількість дітей	Дітей (у, %)	Кількість дітей
Експериментальна група, (n = 24)	25%	6	62,5%	15	12,5%	3
Контрольна група, (n = 25)	20%	5	64%	16	16%	4

Отримані порівняльні дані рівнів розвитку рухової творчості старших дошкільників на початок та кінець експерименту відображено у таблиці 2.4. та рисунку 2.2.

Таблиця 2.3.

Загальний рівень розвитку рухової творчості старших дошкільників

Групи	Початок дослідження			Кінець дослідження		
	Високий	Середній	Початковий	Високий	Середній	Початковий
Експериментальна група (n = 24)	20,8%	54,2%	25%	25%	62,5%	12,5%
Контрольна група (n = 25)	20%	56%	24%	20%	64%	16%

Після використання запропонованої нами системи роботи в дітей експериментальної групи відмічено значне поліпшення показників рухової творчості на відміну від контрольної групи, зокрема: поєднувати, комбінувати відомі рухи; захопленість дітей руховою діяльністю, прагнення діяти самостійно; здатність вдало підбирати рухи, що втілюють ігровий образ.

Відсоток дітей, а яких показник відповідає високому рівню суттєво збільшився в експериментальній групі і складає 25% (+4,2%), в контрольній групі цей показник залишився на тому ж рівні. Середній рівень рухової творчості мають 62,5 % (+8,3%) дітей експериментальної та 56 % контрольної груп (+8). У експериментальній групі початковий рівень зменшився до 12,5 % (-12,5 %) в контрольній групі лише до 16 % (8 %).

Для унаочнення отриманих узагальнених даних загального рівня розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку на констатувальному та контрольному етапах дослідження в контрольній та експериментальній групах відображено на рисунку 2.2.

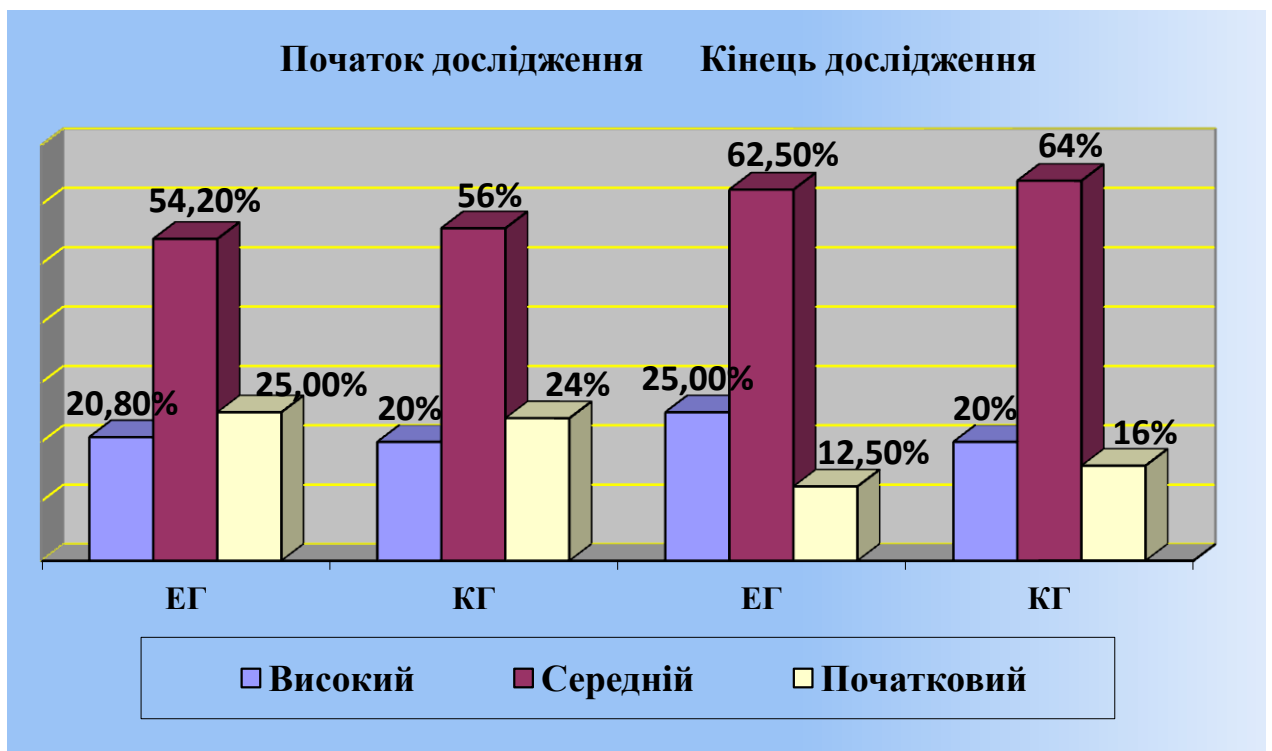

Рис 2.2. Порівняння отриманих результатів на початку та завершенні дослідження в контрольній та експериментальній групах

Аналіз результатів проведеного дослідження свідчить, що динаміка показників рухової творчості в дітей старшого дошкільного віку після використаної системи роботи позитивна.

Висновки до розділу 2

У ході наукового пошуку визначено компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні розвитку творчості старших дошкільників в руховій діяльності. До них було віднесено: захопленість дітей руховою діяльністю, прагнення діяти самостійно; готовність шукати нові варіанти рухових дій, поєднувати, комбінувати відомі вправи; здатність вдало підбирати вправи, що втілюють ігровий образ; здатність виявляти оригінальність під час прийняття рухових рішень. Дані показники дозволяють розглядати рухову творчість як фактор самореалізації дитини і найважливішу умову становлення її творчої індивідуальності.

Проаналізована джерельна база стала основою для теоретичного обґрунтування педагогічних умов розвитку творчості старших дошкільників в руховій діяльності: перша педагогічна умова обґрунтовується – цілеспрямованим формуванням позитивної мотивації накопичення досвіду в різноманітних видах рухової діяльності і способах творчого самовираження дошкільників. Серед психологічних чинників, що впливають на процес і результат професійного становлення майбутніх педагогів, є мотиви і мотивація; друга педагогічна умова обґрунтовується – використання у освітньому процесі ЗДО індивідуально-диференційованого підходу до старших дошкільників у процесі рухової діяльності; третя педагогічна умова характеризується – розробкою змісту та системи роботи з творчості старших дошкільників в руховій діяльності: (добором серії рухливих ігор, вправ та ігрових завдань) шляхом упровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків – «Розвиток творчості

старших дошкільників в руховій діяльності». Який шляхом впровадження сприяє ефективній організації процесу розвитку творчості дітей старшого дошкільного в руховій діяльності.

З метою вивчення рівня творчості дітей старшого дошкільного в руховій діяльності була розроблена програма обстеження, яка містила: 1) методику обстеження; 2) систему диференціації отриманих результатів за критеріями та їх показниками. На констатувальному етапі дослідження визначено, що високий рівень розвитку рухової творчості має майже однакова кількість дітей усіх груп – 20% дітей контрольній та експериментальній групах 20,8%. Середній рівень мають 56% дітей контрольної та 54,2 % та експериментальній групах. Початковий рівень розвитку рухової творчості мають 24% дітей контрольної та 25 % експериментальної груп.

Отже, вихідний рівень розвитку рухової творчості в дітей експериментальної та контрольної груп на початку формування етапу дослідження був приблизно однаковим а вибірки майже однорідними.

Після використання запропонованої нами системи роботи в дітей експериментальної групи відмічено значне поліпшення показників рухової творчості на відміну від контрольної групи, зокрема: високий рівень збільшився в експериментальні групі і складає 25,00% (+4,02%), в контрольній групі цей показник залишився на тому ж рівні 20%. Середній рівень рухової творчості діагностовано в 62,5 % (+8,03%), дітей експериментальної та 64 % контрольної груп (+8,0). У експериментальній групі низький рівень зменшився до 12,5 % (-12,5 %) в контрольній групі лише до 16 % (-8,0 %).

ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичного пошуку та результатів експерименту уможливило такі висновки:

1. Теоретичний аналіз наукових досліджень дає підстави констатувати, що проблема розвитку рухової творчості була і є предметом дослідження багатьох учених, зокрема: концепції творчого та інтелектуального розвитку дитини в руховій діяльності (Л. Глазиріна); концепції з проблем виховання граціозності і виразності рухів дитини (В. Горіневський, Ю. Аркін, М. Метлов та ін.); теорії й практики виховання, навчання дітей дошкільного віку на засадах здорового способу життя (Т. Бойченко, Е. Вільчковський, Г. Григоренко, Н. Денисенко, Т. Книш), системної природи здоров'я та здорового способу життя (М. Амосов, І. Брехман, Г. Воскобойнікова, Н. Гавриш, В. Горащука, С. Грищенко, А. Кошель, В. Кошель, О. Курок, А. Міненко, С. Петренко Л. Сущенко та ін.); значенні рухової активності в розвитку дошкільників (Е. Аркін, Л. Глазиріна, П. Лесгафт, О. Запорожець, М. Рунова, Д. Ельконін та ін.);

На основі досліджень учених було з'ясовано, що рухова творчість – це показник рівня розвитку моторної сфери дитини на основі творчого засвоєння рухових еталонів у спеціально організованому процесі.

Визначено, що рухова творчість розкриває дитині моторні характеристики власного тіла, формує швидкість і легкість орієнтування в нескінченному просторі рухових образів, учить відноситися до руху як до предмету ігрового експериментування.

2. У ході наукового пошуку визначено компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні розвитку творчості старших дошкільників в руховій діяльності. До них було віднесено: захопленість дітей руховою діяльністю, прагнення діяти самостійно; готовність шукати нові варіанти рухових дій, поєднувати, комбінувати відомі вправи; здатність вдало підбирати вправи, що втілюють ігровий образ; здатність виявляти оригінальність під час

прийняття рухових рішень. Дані показники дозволяють розглядати рухову творчість як фактор самореалізації дитини і найважливішу умову становлення її творчої індивідуальності.

3. Проаналізована джерельна база стала основою для теоретичного обґрунтування педагогічних умов розвитку творчості старших дошкільників у руховій діяльності: перша педагогічна умова обґрунтовується – цілеспрямованим формуванням позитивної мотивації накопичення досвіду в різноманітних видах рухової діяльності і способах творчого самовираження дошкільників. Серед психологічних чинників, що впливають на процес і результат професійного становлення майбутніх педагогів, є мотиви і мотивація; друга педагогічна умова обґрунтовується – використання у освітньому процесі ЗДО індивідуально-диференційованого підходу до старших дошкільників у процесі рухової діяльності; третя педагогічна умова характеризується – розробкою змісту та системи роботи з розвитку творчості старших дошкільників в руховій діяльності (добором серії рухливих ігор, вправ та ігрових завдань) шляхом упровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків – «Розвиток творчості старших дошкільників в руховій діяльності». Який сприяв озброєнню і систематизацією знань та вдосконаленні вмінь, необхідних для організації процесу розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності.

4. З метою вивчення рівня розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності була розроблена програма обстеження, яка містила: 1) методику обстеження; 2) систему диференціації отриманих результатів за критеріями та їх показниками.

Про ефективність запропонованої системи роботи з розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності свідчить отримана на контрольному етапі дослідження позитивна динаміка рівня розвитку рухової творчості дітей. Після проведення контрольного експерименту високий

рівень розвитку рухової творчості мали 25% дітей ЕГ та 20% КГ (+5%), середній рівень виявлено в 62,5% ЕГ та 56% КГ (+6,5%), низький рівень мали 12,5% ЕГ та 24% КГ (-11,5%).

Здійснене дослідження не розкриває всіх аспектів зазначеної проблеми. Перспективним напрямом подальших досліджень є вдосконалення змісту, форм й методів розвитку рухової творчості в дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амосов Н. М. Раздумья о здоровье / Н. М. Амосов. 3-е изд., доп., перераб. М. : Физкультура и спорт, 1987. 64 с.
2. Андрищенко Т. К. Теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / Андрищенко Тетяна Костянтинівна. Умань, 2015. 504 с.
3. Апанасенко Г. Л. Валеология: первые итоги и ближайшие перспективы : // Теория и практика физической культуры. 2001. № 6. С. 2-7.
4. Артемова Л. В. Театралізовані ігри дошкільників. Москва : Просвітництво, 1991.
5. Архипова С. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pena_2009
6. Афоніна В. О. Розвиток творчих здібностей дошкільників через український фольклор засобами гурткової роботи / В. О. Афоніна / Обдарована дитина. 2012. № 5. С. 31–35.
7. Бабюк Т. Й. Наступність у вихованні здорового способу життя старших дошкільників і молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Бабюк Тетяна Йосипівна. К., 2013. 237 с.
8. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. А.М. Богущ; авт. кол. : А.М. Богущ, Г.В. Беленька, О.Л. Богініч та ін. / Спецвип. журн. «Вихователь-методист дошкільного закладу». Київ. 2021. 30 с.
9. Бедрань Р. В. «Культура здоров'я» як наукова категорія / Р. В. Бедрань // зб. наук. праць. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. Вип. LXX. Т.1. С. 76–80. (Педагогічні науки).
10. Бедрань Р. В. Виховання культури здоров'я дітей старшого дошкільного віку. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 2 (109). Серія : Педагогіка. Одеса. ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2016. С. 12–16.

11. Бедрань Р. В. Сущность феномена «здоровье» в научных исследованиях / Р. В. Бедрань // Psychology. Special Pedagogy. Social Work (PSPSW) : Psychology and Special Education Faculty «Ion Creangă» State Pedagogical University from Chişinău. Volume 43, Issue 3, 2016. С. 76–82.

12. Беленька Г. В., О. Л. Богиніч, М. А.Машовець Здоров'я дитини – від родини : [кол. монографія]. Київ.СПД Богданова А. М., 2006. 220 с.

13. Біла І. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32309053.pdf>

14. Богиніч О. Л. Сутність здоров'язбережувального середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Івано-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаника, 2008. Вип. XVII–XVIII. С. 191–199.

15. Богиніч О. Л. Педагогічні умови підвищення рухової активності дітей 4-5 років на заняттях з фізичної культури. дис. канд. пед. наук 13.00.01. Богиніч Ольга Любомирівна. Український держ. педагогічний ун–т ім. М.П. Драгоманова. Київ. 1997. 167 с.

16. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо–мовленнєвої діяльності дитини у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. Київ. Видавничий дім «Слово», 2006. 304 с.

17. Богуш А. М. Екологія емоційно-психічного здоров'я у системі взаємодії дорослих і дітей. Дошкільне виховання. 2014. № 5. С. 9–12.

18. Бойченко Т. Є. Формування здоров'язбережувальної компетентності. Методичні рекомендації з реалізації компетентнісного підходу у змісті освіти та навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів. Аналітичний звіт за результатами дослідження / наук. ред. Бібік Н. М. Київ. 2010. 128 с.

19. Бондар Л. М. Використання методів арт-терапії в роботі з дітьми дошкільного віку. Педагогічний пошук. 2014. №1 (81)

20. Борисова О. Система роботи над вокально-хоровими навичками старших дошкільників та молодших школярів. Початкова школа. 2004. № 5. С. 35–38.
21. Бурова А. Сюжетно-рольова гра у розвитку творчих здібностей / А. Бурова, О Долинна / Дошкільне виховання. 2000. № 1. С. 14-15.
22. Борытко Н.М. Диагностическая деятельность педагога: учеб пособие / Н.М. Борытко; под ред. В.А. Сластенина, И.А. Колесниковой. М. : Издательский центр «Академия», 2006. 288 с.
23. Веселка здоров'я. Книга для читання дітям дошкільного віку : [хрестоматія] / уклад. Л. В. Лохвицька, Т. К. Андрющенко. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 268 с.
24. Взаємодія суб'єктів педагогічного процесу [монографія] В. М. Гриньова, Р. В. Дорогих, С. Ю. Масич, Т. С. Розумна. Харків : ТОВ «Щедра садиба плюс», 2013. 208 с.
25. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Суми. ВТД «Університетська книга», 2015. 428 с.
26. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте : психологический очерк. Москва. Просвещение, 1991. 93 с.
27. Гавриш Н., Ліннік О. Цікава філософія для дітей : методичний посібник для творчих педагогів і батьків дошкільного і молодшого шкільного віку. Київ. Шк. світ., 2011. 128 с.
28. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ. Либідь, 1997. 376 с.
29. Горащук В. П. Теоретичні і методологічні засади формування культури здоров'я школярів : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 / Горащук Валерій Павлович. Харків, 2004. 414 с.
30. Грицюк О. Музично-дидактичні ігри як засіб формування творчих здібностей дітей дошкільного віку. Наукові записки. Серія : Педагогічні науки, 2014 № 133.

31. Гулько Ю. А., Рубель Н. Г. Розвиток творчого потенціалу дошкільників. Обдарована дитина. 2005. № 6. С. 47–52.
32. Демокрит и Левкипп. Учение о методике познания. Физика. Психология и физиология. Этика Т. 1., М., 1924. С. 22–51.
33. Демчук М. Розвиток зображувально-художніх здібностей дитини засобами різноманітних художніх технік. Дитячий садок. 2004. № 23. С. 1–3.
34. Денисенко Н.Ф., Лихолід Л.В., Лупінович С.В. Михайліченко А.Ф. Витоки здоров'я дитини : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 160 с.
35. Денисенко Н. Ф. Формування у молодших дошкільників свідомого ставлення до власного здоров'я : [навч.-метод. посіб.]. Харків Ранок, 2010. 95 с.
36. Державна програма «Діти України» / Офіційний вісник України. 2001. № 4. С. 65–82.
37. Дитина в дошкільні роки : комплексна додаткова освітня програма / автор. колектив; наук. кер. К. Л. Крутій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2011. 188 с.
38. Дитина : Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / автор. колектив; наук. Керівник В. О. Огнев'юк. Київ. Київський ун-т. імені Бориса Грінченка, 2016. 304 с.
39. Дода М. Осередки для розвитку і творчості наймолодших (дитячий садок, що відповідає вимогам Базової програми). Дошкільне виховання. 2010. № 4. С. 28–29.
40. Дошкільне тіловиховання. Вплив рухової активності на здоров'я дитини дошкільного віку / авт.–упор. Л. В. Калуська, З. В. Калуський, М. М. Гуменюк. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 184 с.
41. Дубогай О. Теоретичні та методичні аспекти особистісно-орієнтованого підходу у фізичному вихованні дітей. Дошкільна освіта. 2005. № 2 (8). С. 15–18.

42. Дьяченко О. М. Розвиток уяви дошкільника. Міжнародний педагогічний і психологічний коледж, М. 1996.
43. Єфіменко М. М. Програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку «Казкова фізкультура». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 52 с.
44. Єфіменко М. Рух – це життя. Даруймо його дітям щодня / М. Єфіменко / Дошкільне виховання. 2014. № 7. С. 26–30.
45. Зданевич Л. В. Збереження здоров'я дитини на засадах принципу природовідповідності / Л. В. Зданевич / Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред. М. Т. Мартинюк. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. Ч. I. С. 79–85.
46. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.
47. Іванашко О. Є. Психологічний аналіз усвідомлення здорового способу життя дітьми дошкільного віку : автореф. дис... канд. психол. наук Київ. 19.00.07 / Іванашко Оксана Євгеніївна / Рівненський державний гуманітарний інститут. Рівне, 2001. 20 с.
48. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 144 с.
49. Кардаш І. Театралізовані ігри як засіб формування творчої особистості дітей дошкільного віку. Науковий вісник МНУ імені В.О.Сухомлинського. Педагогічні науки, 2016.
50. Кононко О. Дитяча креативність крізь призму Базової програми «Я у світі». Дошкільне виховання. 2008. № 7. С. 3–8.
51. Кононко О. Л. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»: концептуальні засади. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2014. № 8. С. 14–23.

52. Комісарик М., Чуйко М. Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : підручник. 2013. 484с.

53. Кот Н. А. Підготовка майбутніх вихователів до впровадження сучасних технологій фізичного розвитку та оздоровлення дітей Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. Випуск 16. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. С. 91–94.

54. Кошель А. П. Формування культури здоров'я майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу у процесі професійної підготовки : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Анна Павлівна Кошель. Глухів, 2015. 226 с.

55. Кошель А. П., Кошель В. М. Розвиток творчої особистості дошкільника в умовах ДНЗ. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету, 2004. Вип. 24. С. 66–68.

56. Кошель А. П., Курок О. І. Професійні аспекти культури здоров'я майбутніх фахівців дошкільної освіти. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка; голов. ред. М. О. Носко. Чернігів, 2013. Вип. 107, Т. 1. С. 204 – 208.

57. Кошель В. М. Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 Глухів, 2016. 252 с.

58. Кошель В. М. Кошель А. П., Костирко Ю. В., Лемешко М. С. Формування потреби здорового способу життя в майбутнього вихователя дітей дошкільного віку в процесі професійної підготовки. Актуальні наукові дослідження в сучасному світі : зб. Переяслав-Хмельницький, 2018. № 10 (42), Ч. 5. С. 59–64.

59. Кошель В. М. Кошель А.П., Сілка К.А. Деякі аспекти зміцнення здоров'я дітей згідно оновленого Базового компоненту дошкільної освіти України. Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the I

International Scientific and Practical Conference. Cambridge. P.C. Publishing House & European Scientific Platform, 2021. (Vol. 3).P 77-80.

60. Крутий К. Освітній простір дошкільного навчального закладу : [монографія] : у 2-х ч. Київ. Освіта 2009 Ч. 1. 302 с.

61. Кудрявцев В. Феномен детской креативности. Дошкольное воспитание. 2006. № 3. С. 71–78.

62. Кузьмина Н.В. Понятие «педагогическая система» и критерии её оценки. Методы системного педагогического исследования; под ред. Н.В. Кузьминой. Л., 1980. 210 с.

63. Кустовська О. В. Метододогія системного підходу та наукових досліджень : Курс лекцій / О. В. Кустовська. Тернопіль : Економічна думка, 2005. 124 с.

64. Ладивір С. Жити і діяти разом з дитиною / С. Ладивір / Дошкільне виховання. 2013. № 10. С. 6–8.

65. Лапченко І. О. Емоційне ставлення до себе та ровесників як чинник особистісного розвитку дитини дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 19.00.07 / Лапченко Інна Олександрівна. К., 2006. 242 с.

66. Левінець Н. В. Здоров'язберезувальний освітній простір дошкільного навчального закладу / Н. В. Левінець / Личность в едином образовательном пространстве: сб. науч. ст. I Международного образовательного форума / под. науч. ред. проф. К. Л. Крутий. Запорожье : ООО «ЛИПС» ЛТД, 2010. Ч. 3. С. 235–238.

67. Левінець Н. В. Моделювання здоров'язберігаючого середовища дошкільного навчального закладу: сучасні підходи / Н. В. Левінець. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ird.npu.edu.ua/files/1.pdf>.

68. Лисенкова І. П. Формування творчої особистості дитини старшого дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності. І. П. Лисенкова / Психолого-педагогічні науки. 2014. №4

69. Лісневська Н. В. Педагогічні умови створення здоров'язберігаючого середовища в дошкільному навчальному закладі : автореф. дис.

... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / Н. В. Лісневська. Київ, 2016. 24 с.

70. Лохвицька Л. В. Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку «Про себе треба знати, про себе треба дбати». Тернопіль. Мандрівець, 2014. 120 с.

71. Лук А. Н. Психология творчества. Москва. Наука, 1978. 125 с.

72. Матвеев Л.П. Опыт анализа и систематизации форм и функций физической культуры и спорта. Москва. 1984. 149с.

73. Матвеева О. Підходи до визначення критеріїв ефективності системи педагогічної діагностики у вищій музично-педагогічній освіті Гірська школа українських карпат. 2005. №12–13. С. 266–269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/_2011_11_3

74. Меличева М. В. Формирование культуры здоровья дошкольников в процессе сотрудничества педагогов и родителей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Меличева Марина Владимировна. СПб. 2006. 265 с.

75. Міненко А.О. Методологічні основи методики викладання основ здоров'я, валеології та безпеки життєдіяльності / А.О. Міненко. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : Харків : ХДАДМ (ХХП), 2009. № 6. С. 106–109.

76. Міненко А.О., Жара Г. І., Кійко Т. Б., Ващенко Л. І. Питання системного підходу до формування здорового способу життя людини. Теорія та методика фізичного виховання. 2011. № 11. С. 9–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/_2011_11_3

77. Музика О. Л. Програма ціннісної підтримки розвитку здібностей і обдарованості «Три кроки» / О.Л. Музика. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008.

78. Нормативно-правова база закладів дошкільної освіти URL: <file:///C:/Users/38066/AppData/Local/Temp/NORMATIVNO-PRAVOVA-BA-ZA-ZAKLADIV-DOSHKIL%60NOYI-OSVITI-1.pdf>

79. Нестеренко В. В. Підготовка майбутніх педагогів до виховання у дошкільників навичок здорового способу життя : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нестеренко Вікторія Володимирівна / Південноукраїнський ДПУ ім. К. Д. Ушинського. О., 2003. 231 с.

80. Нетрадиційні методи оздоровлення дітей дошкільного віку : [навч. посіб.] уклад. Г. І. Григоренко, Н. Ф. Денисенко, Ю. О. Коваленко, Н. В. Маковецька. Запоріжжя : ЗНУ, 2006. 119 с.

81. Низковська О. Рухлива гра розвиває творчість. Дошкільне виховання. №2. 2002. С. 12–13.

82. Никифоров Г. С. Психология здоровья : [уч. пособие]. Санкт-Петербург. Речь, 2002. 256 с.

83. Николаева Е. И. Психология детского творчества / Е. И. Николаева. Санкт-Петербург: Питер, 2010. 240 с.

84. Николаенко Н. Н. Психология творчества: учебн. пособие / Н. Н. Николаенко. Санкт-Петербург : Речь, 2007. 277 с.

85. Николаенко Н. Н. Творчество и мозг. Санкт-Петербург. : Институт специальной педагогики и психологии, 2001.

86. Овчинникова Т. С. Организация здоровьесберегающей деятельности в дошкольных образовательных учреждениях. Санкт-Петербург. : Каро, 2006. 176 с.

87. Організація та методика проведення рухливих ігор. Режим доступу: <http://udnz15.org/organizaciya-ta-metodika>

88. Олійник О. О. Психологічні умови формування самооцінки у старших дошкільників : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Олійник Оксана Олексіївна. Київ, 2010. 236 с.

89. Омельченко Л. П., Омельченко О. В. Здоров'ятворча педагогіка. Харків : Вид. група «Основа», 2008. 205 с.

90. Омельченко С. О. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків : [монографія] / С. О. Омельченко. Луганськ : «Альма-матер», 2007. 379 с.

91. Організація оздоровчої роботи в ДНЗ / упоряд. Л. А. Швайка. Харків. : Вид. група «Основа», 2011. 319 с. (Серія «Дошкільний навчальний заклад. Керівнику»).
92. Оржеховська В. М. Стратегія педагогіки здорового способу життя Педагогіка і психологія, 2006. № 4. С. 20–28.
93. Ошкина А. А. Формирование основ здорового образа жизни у старших дошкольников : дис ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Ошкина Алла Анатольевна. СПб., 2009. 251 с.
94. Піроженко Т. Особистісний потенціал дошкільника: умови розвитку в сучасному суспільстві. Дошкільне виховання, 2012. №1
95. Піроженко Т., Карасьова К. Особистісний розвиток дітей у творчих іграх. Дошкільне виховання. 2012. № 9. С. 28–31.
96. Плохій З. Валеологія та екологія у змісті дошкільної освіти. Підготовка педагогічних кадрів і діяльності навчальних закладів нового типу в системі національної освіти: досвід і перспективи розвитку : зб. наук. пр. Ч. 2. Чернівці. ЦНТІ. 2002. С. 506–512.
97. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. пос. Київ. Академвидав. 2006. 456 с.
98. Портницька Н. Ф. До проблеми ефективності програми розвитку творчих здібностей дошкільників : результати апробації. Наука і освіта, 2014 №5.
99. Про дошкільну освіту. Закон України. Голос України. 28. 09. 2017р. URL : https://ua.censor.net.ua/news/novyui_zakonpro_osvitu. (дата звернення: 11.12.2021).
100. Про освіту. Закон України 2017 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 11.12.2021).
101. Про фізичну культуру і спорт. Закон України № 2704–VIII від 25. 04. 2019 URL : <http://tavr.osv.org.ua/zakon-ukraini-pro-fizichnu-kulturu-i-sport-17-06-2020/>. (дата звернення: 11.12.2021).

102. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. – Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.]; наук. Кер. О. Л. Кононко. Київ. ТОВ «МЦІФЕР–Україна», 2014. 452 с.

103. Програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ. Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

104. Психологический словарь / В. В. Давыдова, А. В. Запорожец Ломов Б. Ф. и др.; под. ред. В. В. Давыдова. Науч.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии. Акад. пед. наук СССР. Москва : Педагогика, 1983. 448 с.

105. Розвиток творчих здібностей дітей в умовах ДНЗ. URL: <https://fc.vseosvita.ua/o/000maz-699d.docx>.

106. Роменець В. А. Психологія творчості : навч. посібн. Київ: Либідь, 2001. 288 с.

107. Сварковська Л. А. Чинники формування здоров'я та фізичного стану вихованців дошкільних закладів Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : [наук. журнал]. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010. № 1(3). С. 323–330.

108. Світ дитинства : комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упоряд. : О. М. Байєр, Л. В. Батліна, А. М. Богуш та ін.; наук. керівник акад. А. М. Богуш; за заг. ред. Л. В. Батліної. Тернопіль. Мандрівець, 2015. 200 с.

109. Семенова Н. І. Формування здорової особистості дитини 6-го року життя у процесі взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Семенова Наталія Іванівна. К., 2011. 281 с.

110. Словник української мови в 11 томах. Том 4, 1973. С. 252.

111. Смирнова Е. О. Истоки отзывчивости (по материалам анализа вальфдорфской педагогики). Психологическая наука и образование. 2001. № 2. С. 50–58.
112. Смольникова Г. Здоров'язбережувальні та здоров'яформувальні технології. Дошкільне виховання. 2013. № 7. С. 23–26.
113. Соціологія: словник термінів і понять / [упоряд. Є. А. Біленький, М. А. Козловець, В. О. Федоренко / [за заг. ред. М. А. Козловця]. Житомир, «Волинь», 2003. 236 с.
114. Субетто А. И. Творчество, жизнь, здоровье, гармония. Этюды креативной онтологии. Москва : Логос, 1992. 204 с.
115. Суржанська В. А. Розвиваємо творчі здібності. Харків : Основа, 2007. 112 с.
116. Суржанська В. А. Творчі завдання в роботі з дітьми старшого дошкільного віку : навч. посібн. Київ : Наук. Світ, 2003. 34 с.
117. Сущенко Л. П. Здоровий спосіб життя людей як об'єкт соціального пізнання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка». Запоріжжя, 1997. 20 с.
118. Троян Л. М., Кошель В. М. Розвиток рухової творчості дітей дошкільного віку в умовах закладів дошкільної освіти : посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків. Чернігів : ФОП Баликіна О. В., 2018. 136 с.
119. Туник Е. Е. Психодиагностика творческого мышления. Креативные тесты / Е. Е. Туник. СПб. : Дидактика Плюс, 2002. 292 с.
120. Туриніна О.Л. Психологія творчості. Київ. МАУП, 2007. 160 с.
121. Українське дошкілля: [програма розвитку дитини дошкільного віку] / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 264 с.
122. Український тлумачний словник он-лайн. URL: <https://eslovnik.com/%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%BA>

123. Усова А. П., Запорожец А. В. Обучение в детском саду : [методический материал] ред. 2–е изд. Москва. Просвещение, 1970. 206 с.
124. Фадеева Т. Розвиток уяви дитини – умова її продуктивного учіння. Дошкільне виховання. 2005. № 2. С. 6–8.
125. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку : [навч.-метод. посіб.] / О. Л. Богініч, Н. В. Левинець, Л. В. Лохвицька, Л. А. Сварковська. Київ. Генеза, 2013. 128 с.
126. Філоненко О. Здоровий випускник дитсадка – успішний школяр. Дошкільне виховання. 2014. № 5. С. 17–19.
127. Філософія : [підручник] / За заг. ред. М. Горлача, В. Кременя, В. Рибалка. Харків : Консум, 2000. 672 с.
128. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. К. : Абрис, 2002. 744 с.
129. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи / О. Яременко, О. Балакірева, О. Вакуленко та ін. Київ. Український ін-т соціальних досліджень, 2000. 207 с.
130. Формування здорового способу життя: стратегія розвитку українського суспільства / О. О. Яременко (кер. авт. кол.), О. В. Вакуленко, Ю. М. Галусян та ін. К. : Держ ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. 164 с.
131. Чаговець А. І. Розвиток рухової творчості в дітей дошкільного віку. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи, 2011. №36.
132. Чеботар В. Лічман К., Кошель А., Кошель В., До проблеми взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї з фізичного виховання дітей дошкільного віку. ГРААЛЬ НАУКИ. (9). 2021. 321-327. URL : <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.22.10.2021.56>
133. Чеботар В.С., Кошель А.П. Розвиток творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності: навчально-методичний посібник для студентів

спеціальності «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків дітей дошкільного віку. Чернігів: ФОП Баликіна С. М., 2022 – 116 с.

134. Шебеко В.Н., Ермак Н.Н. Поиграем в упражнения : творчество в двигательной деятельности детей. Минск : НМ Центр, 1999. 96 с.

135. Шевченко Ю. М. Фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Шевченко Юлія Михайлівна. Київ. 2009. 245 с.

136. Шелестова Л. В. Методи діагностики креативності дошкільників у сучасному дошкільному навчальному закладі. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2014. №11.

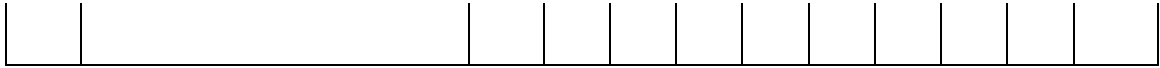
137. Шморгун О. О. «Психологія творчості» В. А. Роменця в контексті проблеми формування творчого потенціалу особистості в умовах інформаційного простору «Синергетика і творчість». Матеріали Всеукраїнської конференції «Синергетика і творчість» / Інститут обдарованої дитини ДНАПН України. Київ. 2011. С. 143–148.

138. Шульга Л. М. Барвиста радість (Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку на заняттях із малювання). 2–ге вид. виправ. й доп. Запоріжжя : ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2012.

139. Шульга Л. М. Ігрова технологія як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_11_6.

140. Шульга Л. М. Розвиток творчих здібностей дитини дошкільного віку на заняттях з малювання. Обдарована дитина. 2004. № 9. С. 43–63.

141. Юрочкіна С. О. Педагогічні засади валеологічного виховання дітей старшого дошкільного віку : дис.... канд. пед. наук : 13.00.01 / Юрочкіна Світлана Олександрівна / Інститут проблем виховання АПН України. Київ. 1997. 153 с.

Додаток Б

ІГРОВІ ВПРАВИ З ВІРШОВАНИМ СУПРОВОДОМ

Ми вирішили загартовуватися, раз-два-раз-два!
(присідання, з витягуванням рук перед собою)

І водою обливатися, раз-два-раз-два!
(підняти руки вгору, імітація обливання)

А потім ми рушником, раз-два-раз-два!

Не забудемо розтертися, раз-два-раз-два!
(імітація розтирання рушником)

Ось велика пірамідка (потягнутися вгору)
І веселий м'ячик дзвінкий (стрибки на місці)
М'який ведмедик клишоногий (кроки на місці, на зовнішній стороні стопи)

Усі живуть в моїй коробці (показати великий квадрат)

Але коли я спать лягаю (руки під щоку, закрити очі)

Починають усі гратись (зобразити будь-який рух)

Яскравий червоний м'ячик, стрибає як зайчик (стрибки на місці)

Покотився по доріжці (біг на місці)

Почекав мене трішки (зупинитися)

Нахилюся, візьму його (нахилитися)

І підкину вгору високо (імітація руху)

Ось ми ріпку посадили (нахилитися)
І водою її полили (імітація руху)
А тепер її потягнемо (імітація руху)
І з ріпи кашу зваримо (імітація їжі)
І будемо ми від ріпки здорові і міцні!
(показати «силу»)

Щоб поїхати на машині накачати нам
треба шини (імітація руху зі звуком ш-ш-ш)

У бензобак наллєм бензин (імітація
руху)

І поїдем в магазин («поїздити» по
кімнаті)

Ми доріжки підмітаємо (імітація рухів)
Листя в купи збираємо (нахилитися, імітувати
рух)

Щоб гуляючи, малята

Веселилися від душі! (підскоки на місці)

Ох, втомились («обтерти піт з чола»)

Відпочинем (присісти)

І скоріш додому підем (кроки на місці)

Метелик літав, над квіткою
пурхав (повільний біг на носочках, руки
роблять помаху вгору-вниз)

Сів, посидів і нектар поїв
(присісти, похитати головою вниз-
вгору)

Два своїх великих крила опустив,
підняв (встати опустити і підняти

випрямлені руки)

Полетів далі, щоб світ кращим став (повільний біг на носочках, руки
роблять помаху вгору-вниз)

Маленькі пташки, пташки-невеличкі,

По лісі літають, пісні співають

(махаємо руками, як крильцями)

Сильний вітер налетів,

(руки вгору, розгойдуємося з боку в бік)

Пташок понести хотів.

Пташки сховалися в дупло

(присідаємо навпочіпки, закриваємо голову руками)

Там затишно і тепло.

Ведмідь по лісі бродить, від дуба до дуба
ходить.

(Йти перевальцем)

Знаходить в дуплах мед і в рот до себе кладе.

(«Діставати» мед рукою)

Облизує лапу ласун клишоногий, (імітація
руху)

А бджоли налітають, ведмедя проганяють.

(«Відмахуватися» від бджіл)

А бджоли жалять ведмедика: «Не їж наш мед, злодюжка».

(Злегка пощипати себе за ніс і щоки)

Бреде лісовою дорогою ведмідь до себе в барліг.

(Йти перевальцем)

Лягає, засинає і бджілок згадує. (Руки під щоку, нахилити голову)

Вітер дує нам в лице,

Захиталося деревце.

Вітер тихше, тихше, тихше.

Деревце все вище, вище. (Діти імітують подих
вітру, хитаючи тулуб то в одну, то в іншу сторону. На
слова «тихше, тихше» діти присідають, на «вище, вище»
– випрямляються.)

Вітер віє над полями

І гойдається трава. (Діти плавно качають руками
над головою.)

Хмара пливе над нами,

Немов біла гора. (Потягування – руки вгору.)

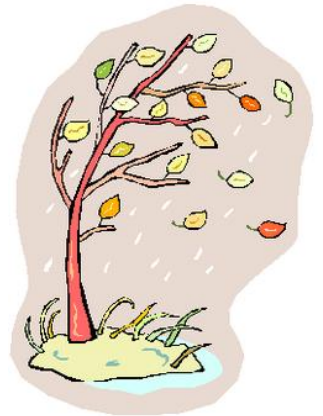
Вітер тихо клен качає

Вітер тихо клен качає,

Вправо, вліво нахиляє:

Раз – нахил і два – нахил,

Зашумів листвою клен. (Ноги на ширині плечей, руки за голову.
Нахили тулуба вправо і вліво.)

Бачиш, метелик літає, (Махаємо руками-крильцями.)
 На лузі квіти рахує. (Вважаємо пальчиком.)
 – Раз два три чотири п'ять. (Хлопки в долоні.)
 Дуже важко їх порахувати! (Стрибки на місці.)
 За день, за два і за місяць ... (Крокуємо на місці.)
 Шість сім вісім дев'ять десять. (Хлопки в долоні.)
 Навіть мудра бджола (Махаємо руками-крильцями.)
 Порахувати б не змогла! (Вважаємо
 пальчиком.)

В понеділок я купався, (Зображуємо
 плавання.)
 А у вівторок – малював. (Зображуємо
 малювання.)

У середу довго вмивався, (Вмиваємося.)
 А в четвер у футбол грав. (Біг на місці.)
 У п'ятницю я стрибав, бігав, (Стрибаємо.)
 Дуже довго танцював. (Крутитись на місці.)
 А в суботу, неділю (Хлопки в долоні.)
 Цілий день відпочивав. (Діти сідають навпочіпки, руки під щоку –
 засинають.)

Вийшов клоун на арену,
 Уклонився всім зі сцени,
 Вправо, вліво і вперед ...
 Уклонився всім як міг. (Уклони.)

РУХЛИВІ ІГРИ, ВПРАВИ ТА ІГРОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ РУХОВОЇ ТВОРЧОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Творчі рухові завдання

I. Ходьба:

1. Ходьба у заданому напрямку з прийняттям ігрової ролі.
2. Ходьба, яка виражає певний внутрішній стан чи настрій (впевнена хода, стомлена хода).
3. Ігрові вправи (маріонетки).
4. Ходьба із зображенням контурів геометричних фігур (пряма, крива, круг, квадрат).
5. Групова ходьба (зображення потягу, змії, хвилі). Самостійне придумування дітьми варіантів групової ходьби.

II. Біг:

1. Біг з прийняттям ігрової ролі.
2. Біг, що виражає певний внутрішній стан.
3. Груповий біг з входженням в образ.
4. Прийняття в ході бігу ролі переслідувача і переслідуваних (кіт, миші).

III. Стрибки:

1. Стрибки з прийняттям ігрової ролі.
2. Імітаційні рухи ногами і руками у стрибку.

IV. Метання: метанням з прийняттям ігрової ролі, з входженням в образ.

Ігрова вправа «Замри», яка складається із завдань:

- а) імітація поз тварин (сова у дуплі, лев перед стрибком, кішка, що спить);
- б) зображення неживих предметів за наочним зразком і по пам'яті (чашка, телевізор, м'яч);
- в) імітація поз у незвичних ситуаціях (кішка на люстрі).

Ігри на ознайомлення з протиріччями

1. «Крок вперед-крок назад».

Дітям пропонується проаналізувати об'єкт, знайти в ньому позитивні чи негативні. Умови: називаючи позитивні якості дитина робить крок вперед, а негативні – назад.

2. «Правий фланг-лівий фланг».

Називаючи позитивну якість предмета, дитина повинна стати праворуч, від вихователя, негативну – ліворуч.

3. «Встигни».

Обирається ведучий. Він мусить назвати об'єкт, який аналізуватимуть гравці. Завдання гравців знайти позитивне і негативне у об'єкті і перейти на інший бік майданчика, перш ніж ведучий доторкнеться до неї.

Рухлива гра на основі особистої аналогії

«Спробуй наздожени»

Одна дитина виконує роль, наприклад зайчика, а інша – роль вовка, який женеться за зайчиком. Перед дитиною-зайчиком постає проблема: у кого чи у що потрібно перетворитися, щоб цей «об'єкт» був сильніший за дитину-зайця. Наприклад у мисливця, і тоді вже проблема постає перед дитиною-вовком.

Ігрові завдання: вигадати новий вид ходьби, бігу, рухливої гри

Проводиться на основі методу фокальних об'єктів.

1. Ходьба. Слова-помічники:

Природа – казкова, багата, чарівна.

Заєць – швидкий, коротковусий, верткий.

Ходьба швидка – треба йти дуже швидко.

Ходьба довговуха – широким кроком, коли робиш крок правою ногою, триматися за праве вухо і навпаки.

Ходьба коса – навхрест.

Ходьба крутлива – з поворотами.

Ходьба добра – з перекатом з п'ятки на носок, зробивши крок потрібно посміхнутися.

2. Біг. Слова-помічники:

Лис – хитрий, рудий, швидкий.

Біг хитрий – біг з зупинкою за сигналом.

Біг швидкий – біг з прискоренням.

3. Гра «Піжмурки». Слова-помічники:

Телефон – невмовкаючий, кнопковий.

Слон – добрий, мудрий, хоробрий.

Весна – казкова.

Піжмурки невмовкаючі: дитина, яка водить, має йти на визначене слово або звук (всі гравці вимовляють різні слова або звуки).

Піжмурки кнопокві: треба із заплющеними очима натиснути визначену кнопку.

Піжмурки мудрі – перед тим, як розплющити очі, треба відгадати загадку або закінчити прислів'я (загадки загадує той, кого піймали).

Піжмурки казкові – перед тим, як розплющити очі, треба розповісти фрагмент казки (той хто водить пригадує її назву).

Фрагмент основної частини заняття.

Проводиться на основі методу «мозкового штурму».

Тема: Подорож Червоної Шапочки.

Мета: придумати, як Червоній Шапочці потрапити до бабусі.

Проблема: Червона Шапочка зібралася у гості до своєї бабусі і побачила перед собою дві дороги. На одній стежинці сидить сірий вовк, який не пропустить, а на іншій на дівчинку чекає багато випробувань. Це і велика річка, і глибока яма, і велике дерево, що лежить на дорозі, і каміння.

Повідомленні вихователя про традиційне вирішення проблеми: перешкоди можна подолати за допомогою спортивного обладнання.

Висування ідей:

- через яму можна покласти ребристу дошки та перейти ними;
- яму можна перестрибнути;
- через річку можна покласти місток;
- дерево можна перелізти;
- камінням можна засипати яму.

Після цього відбувається вибір оригінальних рішень та практичне їх виконання.

Варіанти тем для проведення «мозкового штурму»:

«Як зайчику перейти до зайченят, до зайчихи?»;

«Як сестриці Оленці врятувати братика Іванка?»;

«Як котику врятувати півника?»;

«Як їжаку перемогти зайця і добігти першим?»;

«Як колобку перехитрити лисицю?»

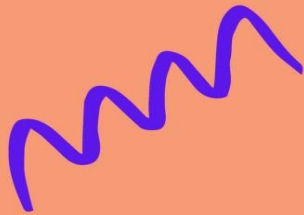
«Як козенятам врятуватися від вовка?»

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИХОВАТЕЛІВ
ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РУХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

1. Ознайомлюйте дітей з різними видами рухливих ігор.
2. В процесі рухової діяльності дошкільників ураховуйте індивідуальні особливості дитини. Важливо врахувати темперамент, характер, особливості розвитку психічних процесів, настрій тощо.
3. Атмосфера творчості має бути необхідною умовою організованої дорослими творчої діяльності (довірливе спілкування, співпраця, віра в сили дитини, підтримка при невдачах, радість від досягнення).
4. Заохочуйте дітей до імпровізованої драматизації казок, пісень, віршів з використанням активних рухів.
5. Пропонуйте дітям придумувати свої ігри й відобразити їх у діях, рухах, схемах, малюнках тощо.
6. Виготовляйте разом з дітьми різні атрибути, маски, наголівнички, нагруднички для проведення рухливих ігор.
7. Дозволяйте дітям переглядати дитячі передачі, фільми, мультфільми в яких демонструються різноманітні рухи.
8. Організуйте домашні концерти, шоу на яких діти будуть виконувати не тільки знайомі таночки, рухи, а й придумані.
9. Дозволяйте дітям фантазувати, виявляти творчість, зокрема рухову.
10. Розвивайте у своїх дітях творчі здібності шляхом відвідування музичних шкіл, театральних гуртків та студій.
11. Не обмежуйте рухову активність дитини, не привчайте її до постійно включеного телевізору або комп'ютера.
12. Вихователям групи спільно з методистом розробити і провести протягом навчального року серію консультацій і практичних занять, на яких батьки зможуть теоретично і практично збагатити свої знання для найбільш ефективного розвитку рухової творчості в дітей завдяки педагогічним умовам, створеним в сім'ї.

**Навчально-методичний посібник «Розвиток творчості дітей
дошкільного віку у руховій діяльності»**

**Розвиток
творчості дітей
дошкільного
віку у руховій
діяльності**

УДК 372.3/4

Рецензенти:

Куліш І.Д. – декан факультету дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Олексієнко В. В. – директор закладу дошкільної освіти №26 м. Чернігова

Кошель А.П., Чеботар В.С.

Розвиток творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків дітей дошкільного віку. Чернігів: ФОП Баликіна С. М., 2022 – 116 с.

Матеріали навчально-методичного посібника присвячені актуальній проблемі валеологічної освіти – розвитку творчості дітей дошкільного віку в умовах закладів дошкільної освіти.

У навчально-методичному посібнику проаналізовано науково-педагогічна література з проблеми розвитку рухової творчості дітей дошкільного віку в умовах закладів дошкільної освіти, наведено методичні рекомендації, розробки та цікавий додатковий матеріал щодо розвитку рухової творчості дітей дошкільного віку. Посібник адресовано студентам спеціальності «Дошкільна освіта», викладачам педагогічних коледжів і університетів, керівникам, методистам та вихователям закладів дошкільної освіти, та батькам дітей дошкільного віку.

© Кошель А.П., Чеботар В.С. 2022р.

ЗМІСТ		Стор.
ВСТУП		5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У РУХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ		7
1.1. Аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми розвитку творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності		7
1.2. Особливості розвитку творчості дітей дошкільного віку з погляду сучасної педагогіки.....		15
1.3. Основні закономірності розвитку рухових якостей дітей дошкільного віку.....		19
1.4. Загальна характеристика та методика розвитку творчості дошкільників у руховій діяльності		46
РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ У РУХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ		54
2.1. Організація загального рухового режиму дітей.....		54
2.2. Дотримання правил техніки безпеки в процесі фізичного виховання дітей дошкільного віку.....		68
2.3. Вікові особливості фізичного розвитку та рухової підготованості дітей дошкільного віку.....		75
РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ У РУХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ		81
3.1. Нетрадиційні підходи до організації завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку.....		81
3.2. Поради батькам та вихователям щодо розвитку творчості дошкільників у руховій діяльності.....		91
ЛІТЕРАТУРА		101

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

КОШЕЛЬ АННА ПАВЛІВНА

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка.

ЧЕБОТАР ВІКТОРІЯ СЕРГІЙВНА

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка.

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У РУХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

навчально-методичний посібник для студентів спеціальності
«Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та
батьків дітей дошкільного віку.

Підписано до друку 25.08.2022 р. Формат 60x90/16

Обсяг 6,2 друк. арк.

Наклад 20 прим. Зам. № 588/12

ФОП Баликіна С.М.

м. Чернігів, пров. 1-го Травня, 2а

Тел.: (068) 152-87-63

0462print@ukr.net

Додаток Ж

**Сертифікат участі у II Міжнародній науково-практичній
конференції «Globalization of scientific knowledge: international cooperation
and integration of sciences».**

**Grail of
Science**
Periodical scientific journal

No **9** October
2021

GS 221021-123
dated 22.10.2021

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Certificate of state registration of the print media KB24638-14578П issued by the Ministry of Justice of Ukraine on 04.11.2020

DOI 10.36074/grail-of-science.2210.2021

OUCI

EUROPEAN SCIENTIFIC PLATFORM **ICCM**
International Centre Corporative Management

CERTIFICATE OF PARTICIPATION AND PUBLICATION

Certificate provides at least a 0,3 ECTS credits to awarded participants for being involved.

Viktoriia Chebotar

participated in the II Correspondence International Scientific and Practical Conference
**GLOBALIZATION OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE: INTERNATIONAL
COOPERATION AND INTEGRATION OF SCIENCES**

held on October 22th, 2021 by | NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine)
LLC International Centre Corporative Management (Vienna, Austria)

and published scientific paper

**ДО ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І
СІМ'Ї З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Euro Science Certificate № 22328 dated 20.09.2021

ISSN 2710-3056

UKRISTEI Certificate № 719 dated 10.09.2021

Head of the European Scientific Platform
Chairman of the Organizing committee
HOLDENBLAT MARIIA

Head of Community Outreach
LLC «International Centre Corporative Management»
RACHAEL APARO

Додаток К

Сертифікат участі у III Всеукраїнському творчому конкурсі наукових робіт для студентської молоді «Здорова дитина – здорова нація»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Сертифікат

№ 9 0 8

учасниці II туру

**III Всеукраїнського творчого конкурсу
 наукових робіт для студентської молоді
 «ЗДОРОВА ДИТИНА – ЗДОРОВА НАЦІЯ»
 2021/2022 навчального року**

Чеботар Вікторії Сергіївни
 студентки Національного університету
 «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

Ректор Олександр КУРОК

Глухів, 2022

ДОВІДКА

про впровадження матеріалів кваліфікаційної роботи
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 012 Дошкільна освіта
на тему: «Педагогічні умови розвитку творчості дітей
старшого дошкільного віку у руховій діяльності»
Чеботар Вікторії Сергіївни

Протягом 2021-2022 н.р. на базі закладу дошкільної освіти № 26 м. Чернігова Чеботар Вікторією Сергіївною упроваджено в освітній процес навчально-методичний посібник «Розвиток творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності».

Матеріали дослідження Чеботар В. С. були використані педагогічними працівниками закладу дошкільної освіти № 26 м. Чернігова у освітньому процесі для збереження фізичного, психічного, духовного здоров'я дітей дошкільного віку, розвитку їх творчого потенціалу та креативності.

Впровадження матеріалів дослідження Чеботар В.С. сприяли підвищенню рівня професійного удосконалення вихователів дітей дошкільного віку до практичної діяльності та оптимізації процесу розвитку творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності в закладі дошкільної освіти № 26 м. Чернігова.

Апробація матеріалів навчально-методичного посібника «Розвиток творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності», засвідчила, що його використання не лише забезпечує цілісне уявлення про фізичне, психічне здоров'я, впливає на всебічний і гармонійний розвиток дошкільника.

В результаті використання запропонованих автором дослідження матеріалів позитивні, що підтверджується підвищенням інтересу студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до особливостей організації роботи щодо використання елементів рухової творчості в освітній процес закладів дошкільної освіти. Значний інтерес вихователів дітей дошкільного віку викликав аналіз освітніх програм з позиції використання елементів розвитку творчості дітей дошкільного віку у руховій діяльності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Матеріали дослідження Чеботар В.С. характеризуються логічно побудованою структурою, високим науково-методичним рівнем, практичною значущістю.

Завідувач ДНЗ №26

Вікторія ОЛЕКСІЄНКО

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

за темою: «Педагогічні умови розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку у руховій діяльності»

студентки 22-М групи факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв (спеціальність: 012 «Дошкільна освіта», освітній ступінь: магістр)

Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Чеботар Вікторії Сергіївни

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, кардинальними змінами в українському суспільстві пов'язаних з військовою агресією росії, протиепідемічних заходів пов'язаних з COVID-19 виняткового значення набуло питання збереження фізичного, психічного, духовного здоров'я особистості. Одним з дієвих механізмів який дозволяє зберегти і відновити частково втрачене здоров'я залишається творчість. Становлення творчої особистості, винайдення та розвиток її здібностей, організації такого навчання, яке стало б основою для вирішення проблеми розвитку креативності як важливої якості для соціалізації в умовах сьогодення.

Актуальність обраної проблеми зумовлена низкою суперечностей між: традиційним характером освітнього процесу в ЗДО, який спрямований на формування основних компетенцій, з одного боку, та необхідністю розвитку творчого потенціалу особистості дитини – з іншого; об'єктивною потребою суспільства в здоровій і творчій особистості дитини, з одного боку, і відсутністю науково-обґрунтованих педагогічних умов організації процесу розвитку рухової творчості дітей – з іншого.

У зв'язку з цим дослідження на тему: «Педагогічні умови розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку у руховій діяльності». В.С. Чеботар – є актуальне і має наукове та практичне значення.

В.С. Чеботар проведена велика робота щодо здійснення критичного аналізу літературних джерел, досліджень із даної проблеми. У роботі враховуються здобутки науки з досліджуваної проблеми, розв'язуються поставлені завдання, піддаються критичному аналізу отримані в процесі дослідження матеріали, формулюються вірогідні узагальнення. Основи положення магістерської роботи достатньо обґрунтовані.

У вступі чітко визначено основні завдання дослідження, об'єкт і предмет, що дало змогу змістовно структурувати матеріали кваліфікаційної роботи.

У першому розділі розкрити структурні компоненти, критерії, показники та охарактеризувати рівні розвитку творчості у дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності у закладі дошкільної освіти.

У другому розділі кваліфікаційної роботи обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов розвитку творчості у дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності.

Цінним у роботі є те, що автором розроблено та впроваджено в освітній процес навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків – «Розвиток творчості старших дошкільників в руховій діяльності». Який сприяв озброєнню і систематизацією знань та вдосконаленні вмінь, необхідних для організації процесу розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку в руховій діяльності.

Рецензована робота поглиблює розуміння важливості розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку у руховій діяльності. Зміст, структура, логіка викладу, висновки, бачення системності та перспективи переконують в тому, що В.С. Чеботар ґрунтовно володіє теорією проблеми в поєднанні з практичною роботою.

Наукове дослідження В.С. Чеботар на тему: «Педагогічні умови розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку у руховій діяльності» – цілісна, самостійна, завершена науково-дослідна робота, виконана в контексті нових наукових підходів до теорії і методики сучасної професійної освіти яка відповідає сучасним вимогам до написання кваліфікаційних робіт такого типу і заслуговує високої оцінки.

Робота в цілому відповідає сучасним вимогам до написання кваліфікаційних робіт і заслуговує високої оцінки.

Рецензент:

декан факультету дошкільної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Інна КУЛІШ Інна КУЛІШ

Свідчу вірність підпису *І. Куліш*

“ ” 20 *11*
Начальник відділу кадрів *І. Токарчук*

